

Rotary
2020-2021

southern star

...अवये धरू सुपंथ

The official bulletin of Rotary Club of Pune South

Year : 51, Vol : 2, August 2020

**THE PLANET DOES NOT
NEED MORE SUCCESSFUL
PEOPLE. THE PLANET
DESPERATELY NEEDS
MORE PEACEMAKERS,
HEALERS, RESTORERS,
STORYTELLERS AND LOVERS
OF ALL KINDS.**

Dalai Lama

The COVID-19 scenario has made us more conscious than ever about our health, our environment and the general well being of mother earth. It was a wakeup call for all of us that if we do not care for our planet, it is going to hit us back without mercy.

*The Earth is a fine place
and worth fighting for.*

- Earnest Hemingway

Rotary has always been in the forefront of the movement to create a greener planet. More than \$18 million in Foundation global grant funding has been allocated to environment-related projects over the past five years.

Keeping in line with its commitment towards this cause, Rotary Foundation Trustees and Rotary International Board of Directors have both unanimously approved adding a seventh area of focus: **Supporting the environment.**

This new focus area will provide us an opportunity to execute specific targeted projects for the environment. Global grants can also be sought for the projects, thus increasing their impact.

Our Rotary Club of Pune South has always been an ardent supporter of the environmental cause. We started the current Rotary year with a big bang with our Environment Protection & Awareness Committee conducting our yearly sapling and seedling plantation program. Even COVID-19 could not dampen the spirit of our **Southern Stars.**

[Read more about this project here..](#)

The Rotarians international photo contest received more than 600 entries from 56 countries and geographical areas. The photographs take us from the vast plains of Inner Mongolia to the manmade canyons of Hong Kong. There was an entry from Shravan BM of The Rotary Club of Bantwal Loretto Hills, India that received an honourable mention. This contest is held for Rotarians every year.

*There is one thing the
photograph must contain,
the humanity of the moment.*

- Robert Frank

Let us aim that talented photographers from our club will also send an entry this year.

[See the award-winning entries.](#)

August - Membership & New Club Development Month

Are we in the unlocking phase or the lockdown phase or the unlocked lockdown phase or the locked unlocking phase..oh there is so much confusion..!!!

But there is no confusion in Rotary and Rotarians. No matter what, we are always aware of our sense of duty towards our club and effectively towards society. To involve more and more people from the society in this service spirit of Rotary, the month of August is designated as Membership & Extension Month.

RI President Holger Knaack has also said that his first priority during this year as RI President will be "to grow Rotary at all levels. Membership is our first internal priority while polio is our external priority". His other top priorities would be getting more young professionals and women who occupy leadership positions into Rotary.

As you know our RCPS Strategic Planning Committee has set targets to be achieved till the 53rd year of our club i.e. 2023. The targets set till the 53rd year are:

- **100%** retention of the existing members
- **20 by 53** - 20 new members of age between 35 to 55
- **25 by 53** - 25% lady Rotarians
- **10 by 53** - Min. 10% net gain per year
- **5 by 53** - bring down average club age by 5 yrs.

Some of the things we can do to help achieve these targets are:

- Update our classifications list and circulate amongst members and accordingly fill up the vacancies
- Educate members about membership procedures
- Invite Rotaractors to join Rotary
- Use our online meetings and social profiles to promote Rotary membership
- Organise seminars inviting non rotary friends and involving Rotary Alumni to

Membership is our first internal priority

- RI President Holger Knaack

emphasize advantages of joining Rotary.

We all need to put in our wholehearted efforts to achieve these targets. I am sure we will all do it and I will have good things to write about it in the next month.

For more information please speak to any of the Rotarians below:

1) Rtn. Vinayak Joshi

Director - Membership

2) Rtn. Anil Gogate

Chairperson - New Members Recruitment and Orientation Committee

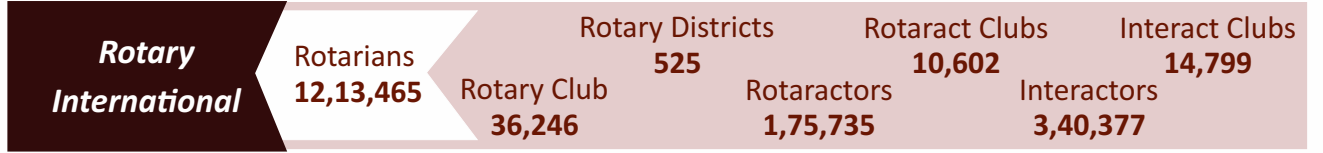
3) Rtn. Shrikant Paranjape

Chairperson - Club Extension Committee

4) Rtn. Shruti Gore

Chairperson - Women in Rotary

QUICK STATS

➤ रोटरीनं प्रत्येक महिना विशिष्ट कामासाठी योजला आहे.

त्याबद्दल महत्त्व आणि काय करायचं हे सांगणारं पान

➤ शिवाय रोटरी इंटरनॅशनलबद्दल काही विशेष

तुमचा लेख आवर्जून द्या....

समन्वयक.....

योगेंद्र नातू / अभिजित देशपांडे

रोटरी

District PI team has put up hoardings of COVID related projects with representative photographs only done by Clubs in RID 3131 at various prominent locations on July 1st. At each location participating Club's name was displayed prominently on the hoardings and district email id joiningrotary@gmail.com for joining hands with Rotary was displayed too. This was done at a very nominal cost.

48 clubs, including our Rotary Club of Pune South, have contributed for 10 hoardings across the district from Hadapsar to Panvel to Bombay Goa highway covering 5000 sq. ft. of hoarding area.

The display of hoardings at such prominent places helped build a good public image for Rotary and will certainly boost Rotary membership.

Congratulations to DG Rashmi Kulkarni, District PI Team and all participating clubs.

- आपला क्लब रोटी डिस्ट्रिक्ट ३१३१ मध्ये येतो.
- डिस्ट्रिक्ट गव्हर्नर रश्मी कुलकर्णी यांचा संवाद
- या डिस्ट्रिक्टमधील विविध प्रोजेक्ट्स, कार्यक्रम
- डिस्ट्रिक्टमधील क्लब्सचे महत्वाचे, दखलपात्र असे प्रोजेक्ट्स

डिस्ट्रिक्ट कनेक्ट

तुमचा लेख आवर्जून घ्या....

समन्वयक.....

योगेंद्र नातू / अभिजित देशपांडे

दि. ६ जुलै २०२०

रोटरी रोटरी क्लब पुणे साऊथचा ५१वा पदग्रहण सोहळा दिनांक ६ जुलै रोजी संपन्न झाला. कोविड-१९च्या साथीमुळे या वर्षी हा सोहळा व्हर्च्युअली, झूम मिटिंगद्वारे झाला.

क्लबचे सर्व पास्ट प्रेसिडेंट्स, पी.डी.जी., रोटॅरिअन्स, अॅन्स, स्पाउजेस, प्रेसिडेंट अभिजित जोग, प्रेसिडेंट इलेक्ट सुदर्शन नातू, फर्स्ट लेडिज्, सेक्रेटरी डॉ. मंदार अंबिके, इनकमिंग सेक्रेटरी अॅड. मनीषा बेळगांवकर, डिस्ट्रिक्ट ऑफिसर्स, इतर क्लबजचे २०२०-२१चे प्रेसिडेंट्स, नातेवाईक आणि मित्रमंडळी सभेसाठी हजर होते.

सर्व पाहुण्यांचे स्वागत करून मिटिंगची सुरुवात राष्ट्रगीताने झाली. दीपप्रज्वलन झाले.

यानंतर मावळते प्रेसिडेंट अभिजित जोग यांनी मनोगत व्यक्त केले.

त्यानंतर पदग्रहणाचा मुख्य सोहळा पार पडला. प्रेसिडेंट सुदर्शन नातू आणि सेक्रेटरी मनीषा बेळगांवकर यांनी पदभार स्वीकारला. यानंतर या वर्षीच्या संचालक मंडळाची ओळख (Introduction of BOD) करून देण्यात आली.

पी.पी. रो. डॉ. सुधांशु गोरे यांनी प्रेसिडेंट सुदर्शन नातू यांची ओळख करून दिली.

नंतर प्रेसिडेंट सुदर्शन यांनी मनोगत व्यक्त केले. त्यांनी या वर्षात करायच्या प्रकल्पांचा आढावा घेतला. प्रेसिडेंट सुदर्शन यांनी क्लबमधील काही व्यक्तींचा, सामाजिक जाणिवेतून त्यांनी केलेल्या कामाचा सत्कार केला.

प्रमुख अतिथी प्रो. एन. बी. पासलकर यांनी इ-बुलेटिन, इ-डिरेक्टरी यांचे प्रकाशन केले.

पी. पी. रो. संदीप विळेकर यांनी प्रमुख पाहुण्यांची ओळख करून दिली आणि प्रमुख पाहुण्यांनी उपस्थित सर्वांना मार्गदर्शन केले.

सेक्रेटरी मनीषा बेळगांवकर यांनी 'सेक्रेटरीज् अनाउन्समेंट्स' केल्या.

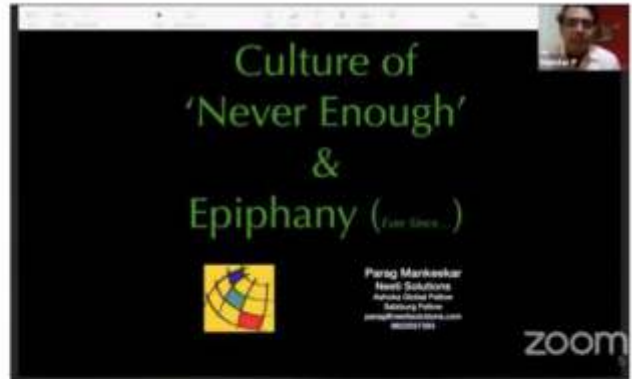
यानंतर प्रेसिडेंट इलेक्ट अतुल अत्रे यांनी 'व्होट ऑफ थॅक्स' सादर केले.

कार्यक्रमाचा शेवट पसायदानाने झाला. व्हर्च्युअल कार्यक्रम असल्याने पीपीटी स्लाइड्सचं महत्त्व खूप होतं. या पीपीटी स्लाइड्समुळे कार्यक्रम व्हर्च्युअल असूनही ओघवता झाला. त्यात रो. रश्मी परळकर आणि सेक्रेटरी मनीषा बेळगांवकर यांचा महत्त्वाचा सहभाग होता. ही व्हर्च्युअल मिटिंग झूमद्वारे आयोजित करणं आणि एकूणच तांत्रिक बाजूची धुरा सांभाळणं हे काम रो. अभिजित देशपांडे यांनी उत्तमरीत्या केलं. कार्यक्रमाचं निवेदन रो. श्वेता करंदीकर म्हणजे मी केलं आणि त्यामुळे कार्यक्रमाला रंगत आली असा प्रतिसाद मिळाला. व्हर्च्युअली असले तरी इन्स्टॉलेशनचे सर्व रिच्युअल्स यथासांग पार पडले.

[कार्यक्रमाचा रेकॉर्डिंग व्हिडिओ येथे पाहा...](#)

Will COVID reorder society?

Rtn. Yogesh Nandurkar

Dt. 13th July 2020

Speaker : Dr. Parag Manakikar

Dr. Parag Manakikar is a social-tech entrepreneur... who started his journey as a medical public health professional and trained anthropologist.

Dr. Parag Mankeekar spoke very well and talked about global challenges citizens are facing, their long term impact on society at large, and what one needs to do. He presented his views from a different perspective! Economic challenges were there in the past, the current situation changed its magnitude & scale. They will eventually get stable or sorted out. However, the basis of all of this is - an individual's core values and ethics got affected due to the COVID pandemic. This impact needs to be well understood and managed, then only the world will be a better place after this Pandemic. It was a pleasure to hear praise for Rotary's success in the mammoth task of Polio eradication. Dr. Parag also spoke about what he thinks organizations like Rotary can do to lead the change.

There was good feedback from the participants. Everyone appreciated the depth of knowledge and work done by Dr. Parag in his field. His achievements are truly amazing.

About 50 people were logged in to the bridge so average attendance was around 70 plus.

[Watch the recording of the program here...](#)

Do we know CORONA yet?

Rtn. Yogesh Nandurkar

Dt. 20th July 2020

Speaker- Dr. Kedar Purnapatre

Dr. Kedar Purnapatre, Head of Bioassay Services, Biological products development, INTOX PVT. LTD.

Dr. Kedar demonstrated how scientist mind and brain works. Highly technical contents but he explained it very well, tried to make as simple as possible. Helped understanding what kind of vaccines are under research by various companies. Also shows how different people think differently to solve a specific problem. The first lot of reverse

engineering to understand the virus, how it affects, spreads, and then forward engineering to design and develop a vaccine! What an engineering.

Thanks, Mandar & Program team, and great support by the Attendance team.

[Watch the recording of the program here...](#)

बिड़नेस मिटिंग व MAD रो. आनंद कुलकर्णी (AK)

दि. २७ जुलै २०२०

आपल्या क्लबची मिटिंग म्हणजे बजेट सादरीकरण आणि M-D प्रोग्रॅम असा एकत्रित कार्यक्रम २७ जुलैला झाला. बोर्ड ऑफ डायरेक्टर यांनी संमत केलेले आपल्या क्लबचे वार्षिक बजेट रो. जितेंद्र महाजन यांनी सादर केले. आपण बजेट कसे तयार करतो, त्याकरता पैसे कसे गोळा होतात आणि खर्च होतात ते त्यांनी सांगितले. प्रत्येक कमिटीचे वार्षिक बजेट त्यांनी सांगितले.

त्यानंतर बुलेटीन कमिटीच्या पुढाकाराने आयोजित होणाऱ्या M-D (Member's -ativity Day) कार्यक्रमाची संकल्पना मी सांगितली. प्रत्येक महिन्याचा एक दिवस हा आपल्या सदस्यांसाठी राखीव असेल आणि मॅड असे नाव ठेवले आहे. या दिवशी सदस्यांच्या सहभागातून विविध कार्यक्रम केले जातील. वेगवेगळ्या स्पर्धा, अभिवाचन किंवा 'आमच्या लग्नाची गोष्ट' अथवा 'व्यवसायावर बोलू काही...' अशा काही थिम्स यांचेही याच्यामध्ये सादरीकरण होईल. नुकत्याच झालेल्या मृदंध कवितास्पर्धेच्या विजेत्यांनी पहिल्या कार्यक्रमात अतिशय उत्तम प्रकारे त्यांच्या कविता सादर केल्या आणि त्याला आपल्या सर्व सदस्यांनी मनमोकळी दाद दिली.

आपल्या वेबसाईटवर बुलेटीन कसे बघायचे ते रो. अभिजित देशपांडे यांनी समजावून सांगितले. कार्यक्रमात आपल्या क्लबचे पूर्वअध्यक्ष कै. काका राजहंस यांच्या पत्नी श्रीमती सुमनताई यांनी लिहिलेल्या हिंदी कवितेचे वाचन रो. मृदुला घोडके यांनी केले. सुमनताईंनी त्यांच्या कवितेतून काका राजहंस यांच्या रोटरी कारकिर्दीचा सुंदर आढावा घेतला, आय. पी. पी. अभिजित जोग यांच्या वर्षात झालेल्या उत्तम कामगिरीबद्दल त्यांचे कौतुक केले आणि प्रेसिडेंट सुदर्शन यांना शुभेच्छा दिल्या.

रो. सुधीर वाघमारे यांनी तयार केलेल्या व्हेटिलेटरला पुरस्कार मिळाल्याबद्दल त्यांच्याशी गप्पा मारून या कार्यक्रमाची सांगता झाली. मी आणि रो. श्वेता करंदीकर हिने कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन केले.

मित्रांनोऽ

या वर्षी आपल्या पुणे साऊथच्या सर्व कमिटीनी धूमधडाक्यात वर्षाला सुरुवात केली. याचाच एक भाग म्हणून आपल्या इंटरॅक्ट कमिटीनी वर्षाच्या सुरुवातीलाच तीन शाळांमध्ये इंटरॅक्ट क्लबच्या नवीन बोर्डची स्थापना केली. नूतन बाल विकास मंदिर, नंदादीप हायस्कूल आणि विमलाबाई नेल्लेकर विद्यालय अशा तीन ठिकाणी हा कार्यक्रम संपन्न झाला.

विशेष म्हणजे हा समारंभ झूम मिटिंगद्वारे ऑनलाईन घेण्यात आला. आपल्या डिस्ट्रिक्टमधला बहुधा हा पहिलाच ऑनलाईन इंटरॅक्ट इन्स्टॉलेशन कार्यक्रम होता.

डिस्ट्रिक्ट इंटरॅक्ट कमिटीचे चेअरपर्सन रोटेरिअन अनिल जाधव हे नूतन बाल विकासच्या कार्यक्रमाला उपस्थित होते... तर नंदादीपच्या कार्यक्रमाला रोटेरिअन पायल भंडारी उपस्थित होत्या. त्याचबरोबर इतर अनेक मान्यवर रोटेरिअन्स..... उदाहरणार्थ रो. अभय जबडे, रो. प्रमोद वेलणकर, रो. प्रकाश अवचट हे सुद्धा या कार्यक्रमांना आवर्जून उपस्थित होते. प्रेसिडेंट सुदर्शन या कार्यक्रमांच्या अध्यक्षस्थानी होते.

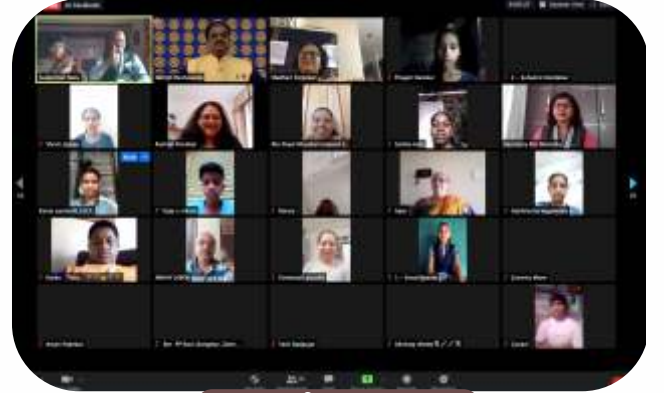
या तिन्ही शाळांचे मुख्याध्यापक आणि इतर शिक्षक तसंच विद्यार्थी खूप मोठ्या संख्येनी या कार्यक्रमात सहभागी झाले होते. झूम मिटिंगद्वारे फेसबुक लाइव्ह केलेल्या या कार्यक्रमात आपल्या बऱ्याच क्लबमेंबर्सनी सहभाग घेतला.

या कार्यक्रमाचं संयोजन आपल्या इंटरॅक्ट कमिटीच्या चेअरपर्सन रो. माधुरी किरपेकर आणि डायरेक्टर युथ सर्व्हिसेस रो. रश्मी परुळकर यांनी खूपच उत्तम प्रकारे केलं. तसंच गेल्या वर्षी इंटरॅक्ट कमिटीच्या चेअरपर्सन असलेल्या न अस्मिता आपटे यांनीही मार्गदर्शन केलं. विमलाबाई नेल्लेकर विद्यालयाच्या कार्यक्रमात रो. नितीन पाठक यांचं विशेष सहकार्य होतं.

आपल्या सर्वांतर्फे इंटरॅक्ट कमिटीचं खूप खूप अभिनंदन...!

नूतन बाल विकास मंदिर

नंदादीप हायस्कूल

विमलाबाई नेल्लेकर विद्यालय

कोविडयोद्ध्यांचा सन्मान रो. उद्धव गोडबोले

२०२० सालाच्या मार्च महिन्यात कोविड-१९ने साऱ्या जगाला वेठीला धरले. या आजारासंबंधी फारशी माहिती नसल्याने त्यावर उपचार करणे आव्हानात्मक ठरले. बाधित रुग्णांवर उपचार करणारे डॉक्टर सर्वांत जास्त धोक्याला तोंड देत आहेत. संसर्ग टाळण्यासाठी भारतात अनेक ठिकाणी लॉकडाऊन घोषित करावा लागला. रोजंदारीवर काम करणारा समाजातला गट, काळजी घेण्यास कुणी नसणाऱ्या वृद्ध व्यक्ती इत्यादींना याचा अतिशय मोठा फटका बसला.

मात्र अशा गंभीर परिस्थितीतसुद्धा स्वतःच्या जिवाला असणाऱ्या धोक्याची पर्वा न करता रुग्णसेवा करत राहणारे डॉक्टर आणि अडचणीत सापडलेल्या समाजघटकांना मोलाची मदत करणारे समाजसेवक आपल्याला बघायला मिळत आहेत. अशा लोकांचा गौरव करून त्यांना त्यांचे कार्य पुढे चालू ठेवण्यास प्रोत्साहन देणे अतिशय गरजेचे असते. म्हणून आपल्या क्लबने व्होकेशनल सर्व्हिस, फंक्शनल लिटरसी अँड स्कील डेव्हलपमेंट कमिटीतर्फे अशा काही व्यक्तींना एक मानपत्र देऊन त्यांचा गौरव करण्याचे ठरवले. अभिमानाची बाब म्हणजे आपल्याच क्लबचे अनेक सभासद याबाबतीत मोलाचे कार्य करत आहेत. त्याचबरोबर आपले सभासद नसलेल्या व्यक्तींचा त्यात समावेश होता.

पहिल्या टप्प्यात पुढील व्यक्तींचा गौरव करण्यात आला.

आपले सभासद

- १) रो. डॉ. अविनाश भोंडवे
- २) रो. डॉ. मंदार अंबिके
- ३) रो. पी. पी. डॉ. राजेंद्र गोसावी
- ४) रो. नितीन पाठक
- ५) रो. पी. पी. वीरेन शाह
- ६) रो. पी. पी. डॉ. किरण पुरोहित
- ७) अॅन डॉ. गीतांजली पुरोहित
- ८) अॅन डॉ. विजया गुजराथी

९) अॅन डॉ. अनुश्री गोसावी

- १०) रो. डॉ. सुभाष देशपांडे
- ११) रो. डॉ. संगीता देशपांडे
- १२) रो. डॉ. बाळ परांजपे
- १३) रो. पी. पी. डॉ. सुधीर काळे
- १४) रो. डॉ. सुप्रकाश कुलकर्णी
- १५) रो. डॉ. भूषण गणवीर
- १६) रो. डॉ. राधा व स्याऊज डॉ. मुकुंद संगमनेरकर
- १७) अॅनेट डॉ. सानिका पुरोहित

सभासद नसलेल्या व्यक्ती

- १) डॉ. अंजली केळकर
- २) डॉ. अतुल कुलकर्णी
- ३) डॉ. प्रशांत भालेकर
- ४) डॉ. सुधीर पाटील
- ५) डॉ. अजित तांबोळकर

आता दुसऱ्या टप्प्यात ३ व ४ ऑगस्ट, २०२० रोजी अशाच आणखी काही व्यक्तींचा गौरव मानपत्र देऊन करण्यात येईल.

बीजारोपण

रो. रवींद्र प्रभुणे

रोटरीच्या नवीन वर्षाचा आजचा पहिला दिवस. या दिवशी आपण सगळे मिळून वृक्षारोपणाचा कार्यक्रम गेली अनेक वर्षे करत आहोत. या वर्षी काही सामाजिक बंधनांमुळे हा कार्यक्रम धूमधडाक्यात करण्याऐवजी मर्यादित स्वरूपात करावा लागला. काही बंधने असली तरीसुद्धा रोटरीचा उत्साह नेहमीसारखाच होता... त्यामुळे छोट्या स्वरूपात का होईना हा कार्यक्रम करावाच असे वाटत होते. त्यातच पीपी डॉ. सुधांशु गोरे आणि त्यांचे एक मित्र श्रीयुत खरे यांनी एक अभिनव उपक्रम सुचवला. वृक्षारोपणादरम्यान छोटी रोपे लावण्याऐवजी पिशव्यांमध्ये बीजारोपण करून त्यांपासून रोपे तयार करण्याचा हा उपक्रम आहे. त्याची पूर्वतयारी म्हणून डॉक्टर गोरेंनी आणि त्यांच्या मित्रमंडळींनी आंब्याच्या काही कोयी गोळा करून ठेवलेल्या होत्या. श्रीयुत नितीन पाठक यांच्या पासली इथल्या जागेमध्ये रोपे तयार करण्याचा विचार होता. अशा रोपांची वाढ झाल्यानंतर त्यांवर सुयोग्य पद्धतीने कलम तयार करून त्यांची लागवड करता येते.

आपले प्रेसिडेंट श्रीयुत सुदर्शन नातू यांनी सुचवले की, हा प्रोजेक्ट आपण रोटरीचा प्रोजेक्ट म्हणून करू यात. पासलीला जाणे लोकांना शक्य नसल्यामुळे पुण्यातच प्रातिनिधिक स्वरूपात हा कार्यक्रम करता येऊ शकतो. त्यानुसार सहकारनगरमधील फुलपाखरू उद्यान इथली जागा बागेच्या व्यवस्थापनाची परवानगी काढून या कार्यक्रमासाठी निश्चित करण्यात आली आणि दिनांक १ जुलै २०२० रोजी हा कार्यक्रम संपन्न झाला.

रोटरीचा पहिला दिवस, आषाढी एकादशीचा शुभमुहूर्त आणि गेल्याच वर्षी पायी वारी केलेले आपले प्रेसिडेंट (माउली) सुदर्शन नातू आणि फर्स्ट लेडी सुगंधा असा हा त्रिवेणी संगम होता. आयपीपी अभिजित जोग; नंदिनी; डॉक्टर सुधांशु गोरे; आणि त्यांचे तीन मित्र - श्री. खरे, श्री. घळसासी आणि, श्री. रमेश गोरे; क्लब सेक्रेटरी रोटेरिअन मनीषा बेळगावकर; डायरेक्टर निरंजन; रोटेरिअन नितीन पाठक आणि काही रोटेरिअन सदस्य यांच्या मोजक्या उपस्थितीत हा कार्यक्रम अत्यंत उत्तम रितीने संपन्न झाला. बीजारोपण करण्याचा हा अभिनव उपक्रम बहुधा पहिल्यांदाच साजरा होत असावा.

या उपक्रमाबरोबरच न अस्मिता आपटे यांनी सुचवल्याप्रमाणे बऱ्याच रोटेरिअन सदस्यांनी आपापल्या सोयीनुसार वैयक्तिकरित्या वृक्षारोपण करून हा पहिला दिवस साजरा केला.

आपल्या क्लबनी मला २०२१-२२ मध्ये अध्यक्ष होण्याची संधी दिली आहे.

आपल्या क्लबच्या स्वतःच्या अशा काही वैशिष्ट्यपूर्ण अशा फेलोशिप्स आहेत... उदाहरणार्थ, फिटनेस फेलोशीप, वाचू आनंदे, अथर्वशीर्षपठण, पौर्णिमा क्लब या सर्व फेलोशिप्स आपण उत्साहानी पुढे नेणार आहोत. एकांकिका स्पर्धा, नाट्यवाचन स्पर्धा, गीतगायन स्पर्धा, कवितावाचन अशा सर्व स्पर्धांमध्ये आपण सहभाग घेणार आहोत.

आपल्या सदस्यांमध्ये सुप्त गुण दडलेले आहेत... त्यामुळे सर्वांना आपल्याला यामध्ये सहभागी करून घ्यायचे आहे. नव्या मेंबर्सना पण आपण यात सहभागी करून घेणार आहोत. वर्षा सहल, परदेश ट्रीप या गोष्टी अर्थातच होतील. रोटरी एकांकिकांकरता आपण पूर्वतयारी जास्त करू आणि एक उत्कृष्ट एकांकिका द्यायचा प्रयत्न करू.

दर सोमवारी आपली साप्ताहिक सभा असते. आपण सर्व प्रकारचे कार्यक्रम करणार आहोत..... म्हणजे मनोरंजन, संगीत, काव्य,विविध विषयांची माहिती देणारे,सामाजिक तसेच रोटरीबद्दल माहिती देणारे कार्यक्रम आपण करू या. आपला हॉल उत्तम आहे. सभेच्या वेळेचे काटेकोर नियोजन करून आणि छान फेलोशीप देऊन आपण आपली साप्ताहिक सभा आकर्षक करू.

एड्स रोगाने ग्रासलेल्या रुग्णांच्या कुटुंबीयांकरता आपण दरवर्षी रेशनवाटप करतो. तो कार्यक्रम जोमाने चालूच ठेवू. तसेच जे प्रोजेक्ट्स सुदर्शनच्या कार्यकाळात अपूर्ण राहतील असे सर्व प्रोजेक्ट्स पूर्ण केले जातील. सुदर्शन अशाही प्रोजेक्ट्सचे नियोजन करत आहे... जे तीन वर्षे चालतील. असेही सर्व प्रोजेक्ट्स प्राधान्यानी पुढे नेले जातील. आपल्या क्लबची स्ट्रॅटिजिक कमिटी आहे. या कमिटीने पुढच्या तीन वर्षांचे प्लॅनिंग केलेले आहे. त्यानुसार कोणते प्रोजेक्ट्स करायचे त्याचे प्लॅनिंग योग्य वेळी केले जाईल.

आपण आपल्या रोटरेक्ट क्लबचे पुनरुज्जीवन केले पाहिजे. सुदर्शन, रश्मी आणि श्रीकांत त्यावर काम करत आहेत. नवीन इंटरॅक्ट क्लब, नवीन मेंबर्स घेणे, इन्स्टिट्युशनल रोटरेक्ट क्लब, रोटरी फाउंडेशनला मदत अशा अनेक गोष्टी करायच्या आहेत.

थोडक्यात सांगायचे तर सर्व जुन्या आणि नव्या सदस्यांचा सहभाग, उत्तम प्रोजेक्ट्स, चांगल्या फेलोशिप्स, धमाल आणि मस्ती असे वर्ष करण्याचा माझा प्रयत्न असेल. आपल्या क्लबमध्ये सर्व सभासदांचा कायम सहभाग असतोच. हेच आपले बळ आहे. आपल्या सर्व सदस्यांच्या सक्रिय पाठिंब्यामुळे वरील गोष्टी पूर्ण होतील याची मला खात्री आहे.

- अध्यक्ष सुदर्शन संवाद
- विविध विभाग संचालक किंवा कमिटी मुख्या
- क्लबमधील विविध प्रोजेक्ट्स, कार्यक्रम फेलोशिप्स
- जावे त्यांच्या क्षेत्रा...../ मागील एखाद्या प्रोजेक्टची गोष्ट

क्लबकारी

तुमचा लेख आवर्जून द्या....

समन्वयक.....
एके / यामिनी

“ए बाबा, ते बघ ना, तो मॅन कसा डान्स करतोय...”

किंवा

“हल्ली ना, मला मराठी लॅंग्वेजचे काही वर्डस् अजिबात आठवत नाहीत...”

अशी वाक्ये आजकाल आपण खूप वेळा ऐकतो.

“लाभले आम्हांस भाग्य बोलतो मराठी

जाहलो खरेच धन्य ऐकतो मराठी’

आपल्याकडे हे गाणे फक्त ‘महाराष्ट्रदिन’ या दिवशीच म्हणले जाणार असे हळूहळू वाटायला लागले आहे... कारण आपल्याला स्वतःला तरी भाषांचे तेवढे महत्त्व वाटते का? एखादी भाषा चांगली बोलता, वाचता येणे याला आपण ‘कौशल्यविकास’ म्हणतो का?

बऱ्याच वर्षांपासून, इंग्रजी माध्यमातली शिक्षण प्रणाली आल्यापासून, मराठी माध्यमातून शिकण्याचे प्रमाण कमी होत होत... आता तर ते नगण्य ठरत आहे.

आपण जर आपल्या घरात डोकावले तर काय चित्र दिसते? आईवडील आपापल्या परीने मुलांवर भाषेचे संस्कार करू पाहत आहेत आणि मुले बिचारी ‘एक ना धड भाराभर चिंध्या’ या अवस्थेत भरकटत आहेत.

एक शिक्षक असल्यामुळे मुलांची भाषेविषयी असलेली उदासीनता मनाला बोटते. आपले विचार व्यक्त करण्यासाठी आपली भाषा हेच एक ठोस माध्यम आहे हे मुलांच्या मनावर ठसवले गेले पाहिजे. आम्ही शिक्षक तोंडी परीक्षा घेताना मुलांच्या भाषेविषयीच्या अज्ञानाने हैराण होतो आणि हे सर्वच भाषांना लागू पडते.

रवींद्रनाथ टागोर म्हणतात ‘मातृभाषेतून शिक्षण घेणारा विद्यार्थी हा जास्त प्रगल्भ असतो.’

खरेतर आपल्या मराठी भाषेत अनेक उत्तमोत्तम कादंबऱ्या, प्रवासवर्णने, नाटके, ललित लेख उपलब्ध आहेत... पण आपण आपल्या मुलांना हे साहित्य वाचायला प्रवृत्त करतो का? पुढच्या काहीच वर्षांत ‘पु. ल. देशपांडे म्हणजे कोण रे भाऊ?’ असे मुले नक्की विचारणार असे वाटते... कारण मराठी साहित्याशी मुलांची ओळख नाही.

...पण यात मुलांचा काहीच दोष नाही. मला तर आपल्या शिक्षणपद्धतीतच दोष दिसतो. इंग्लीश माध्यमातून शिकणारी किती मुले अस्खलित इंग्रजी बोलू शकतात? हाच एक अभ्यासाचा विषय आहे. किती शाळांमध्ये मराठी, इंग्लीश या विषयांना गणित, शास्त्र या विषयांएवढेच महत्त्व दिले जाते?

इंग्रजी भाषेचे मला वावडे नाही. खरेतर माझे प्रेमच आहे त्या भाषेवर... पण म्हणून आपल्या स्वतःच्या भाषेला विसरण्याची गरज नाही. फर्ग्युसन रस्त्यावर खरेदीला गेल्यावर मराठीत बोललो तरी काही फरक पडत नाही. चार मित्र जमल्यावर मराठीत बोललो तर कुणी हसणार नाही हे मुलांना जाणीवपूर्वक सांगायची गरज आहे. गरज आहे ती त्यांची भाषाविषयक मानसिकता बदलायची.

याबाबतीत मी जर्मनीचे उदाहरण देईन. किती लहान देश आहे तो... पण किती अभिमान आहे स्वतःच्या भाषेचा त्यांना. माझ्या पतीच्या नोकरीनिमित्त जर्मनीमध्ये वास्तव्यास असताना काही गोष्टी आम्ही अनुभवल्या. त्या तुम्हाला सांगायला वाटतात.

त्यांच्या देशात वास्तव्यास आलेल्या परकीयांनी त्यांची (जर्मन) भाषा लवकरात लवकर आत्मसात करावी ही त्यांची अपेक्षा असते. इंग्लीश येत असूनही कटाक्षाने ती ‘न’ बोलण्याकडे त्यांचा कल असतो. स्वतःच्या भाषेला जपण्याचा तो एक प्रयत्न आहे. माझ्या पतीच्या ऑफिसने आम्हाला एक जर्मन कोर्स उपलब्ध करून दिला. या कोर्समध्ये रोजच्या जीवनात लागणाऱ्या बोलीभाषेचा समावेश केला होता. विशेष म्हणजे फक्त कर्मचारीच नाही... तर त्यांच्या जोडीदारालासुद्धा हा अभ्यासक्रम उपलब्ध करून दिला होता. आमच्या देशात राहायचे तर आमची भाषा बोला असे त्यांचे म्हणणे असते.

त्यांच्याकडे शालेय शिक्षण मातृभाषेतच दिले जाते. (त्यांच्याकडे पितृभाषा अशी संज्ञा आहे.)

इ. चौथीपर्यंत इंग्लीशची फक्त तोंडओळख करून दिली जाते. आमच्या मुलाला आम्ही जर्मन माध्यमाच्या शाळेत प्रवेश घेतला. त्या प्रवेशाच्या वेळी आम्हाला अशी अट घालण्यात आली की, मुलाच्या आईवडिलांपैकी एकाला जर्मन भाषेची एक विशिष्ट परीक्षा देणे अनिवार्य असेल... जेणेकरून आपले मूल काय शिकत आहे हे आईवडिलांना समजले पाहिजे.

पुण्यातले शिल्पकार बी. आर. उर्फ अप्पासाहेब खेडकर आणि मुघल-ए-आझम रो. दत्ता पाषाणकर

मुघल-ए-आझम आणि पुणे यांचा संबंध!

‘मुघल-ए-आझम’ या चित्रपटाच्या अभूतपूर्व यशामध्ये एका पुणेकराचा अत्यंत महत्त्वाचा वाटा आहे. कसा तो पाहण्याआधी या चित्रपटाचा काही तपशील आपण जाणून घेऊ. ‘मुघल-ए-आझम’ हा चित्रपट भारतीय चित्रपटसृष्टीमध्ये अक्षरशः खळबळ माजवणारा, अनेक विक्रम करणारा, अनेक दंतकथांनी आणि घटनांनी भरलेला, खूप गुणी कलावंतांना एकत्र आणणारा, प्रचंड खर्चाचा असा खर्च ‘यासम हाच’ असा चित्रपट होता. या चित्रपटाचे निर्माते शापूरजी पालनजी आणि दिग्दर्शक के. असिफ होते. चित्रपटाचे चित्रीकरण इतके खर्चीक होते की, निर्मात्याचे दिवाळे वाजते की काय अशी स्थिती अनेकदा निर्माण झाली. या चित्रपटातील युद्धाच्या चित्रीकरणासाठी २००० उंट, ४०० घोडे आणि ८००० सैनिक यांचा वापर केला गेला होता. जोधाबाईंच्या महालातील कृष्णजन्म सोहळ्यासाठी श्रीकृष्णाची, खऱ्या सोन्याची मूर्ती वापरली गेली. सव्वातीन तासांच्या चित्रपटात सर्व गाणीच मुळी सुमारे एक तासाची होती. ‘प्यार किया तो डरना क्या’ या गाण्याच्या चित्रीकरणासाठी १५० फूट लांब, ८० फूट रुंद आणि ३५ फूट उंच असा खराखुरा शीशमहाल त्या वेळचे दीड कोटी रुपये खर्चून उभारला होता.

या चित्रपटाचा शुभारंभ (प्रिमिअर) ५ ऑगस्ट १९६० रोजी मुंबईतील मराठा मंदिर या चित्रपटगृहात झाला. चित्रपटाची सर्व रिळे हत्तीच्या पाठीवरून चित्रपटगृहात आणण्यात आली. शीशमहालचा सेट आणून तो चित्रपटगृहाबाहेर पुन्हा उभारण्यात आला होता. येत्या ५ ऑगस्ट २०२०ला या चित्रपटाला चक्क साठ वर्षे पूर्ण होत आहेत.

या चित्रपटाच्या यशामध्ये एका पुणेकराचा अत्यंत महत्त्वाचा वाटा आहे. हा किस्सासुद्धा या चित्रपटासारखाच आगळावेगळा आहे.

यातील नायिकेचे काम करणारी मधुबाला ही उत्तम नर्तिका होती... पण या नृत्यामधील अनेक पदन्यास तिला जमत नव्हते. ‘प्यार किया तो डरना क्या’ या गीताच्या सुरुवातीलाच असंख्य गिरक्या आहेत. तिथे दिग्दर्शक के. असिफ यांना मधुबालाकडून पाहिजे तसा परिणाम मिळत नव्हता. शेवटी तिथे लक्ष्मी नारायण या पुरुषनर्तकाला मधुबालाच्या वेशभूषेसह नृत्यासाठी तयार केले. त्याला पूर्ण मेकअप करूनही वेगाने गिरक्या घेताना लाँगशॉटमध्ये दिसणारा त्याचा चेहरा असिफ यांना मान्य नव्हता. या चित्रपटाचे अनेक भव्य आणि दिमाखदार सेट्स पुण्याचे निष्णात शिल्पकार श्री. बी. आर. उर्फ अप्पासाहेब खेडकर यांनी तयार केले होते. कला-दिग्दर्शक सय्यद काद्री यांनी खेडकर यांना पाचारण केले. हे खेडकर अत्यंत प्रतिभावंत शिल्पकार होते. कुठलेही रीतसर शिक्षण न घेता त्यांनी देशभरात छत्रपती शिवाजीमहाराजांचे ९ फुटांपासून १९ फुटांपर्यंत ३४ अश्वारूढ पुतळे तयार केले होते. बाजीराव पेशवे, राणी चैनम्मा, कर्मवीर भाऊराव पाटील, संत गगनगिरी महाराज अशा अनेक दिग्गजांचे पुतळे त्यांनी तयार केले.

या खेडकरांनी एक वेगळीच शकल लढवली. त्यांनी केवळ फोटोंवरून मधुबालाच्या चेहऱ्याचा एक हुबेहूब पुतळा तयार केला. तरीही अचूकतेसाठी प्रत्यक्ष मधुबालाने समोर येऊन बसणे आवश्यक होते. त्यासाठी मधुबाला तयार झाली. तिचाच हुबेहूब पुतळा पाहून तिला आनंद झाला. नंतर हा पुतळा घेऊन खेडकर त्यांच्या घराजवळच असलेल्या रबरी फुग्यांच्या एका कारखान्यात गेले. तिथे विनंती करून त्यांनी या पुतळ्यावर रबराचा जाडसर द्रव ओतून एक सुंदर मुखवटा तयार केला. साठ वर्षांपूर्वी आपल्याकडे फारसे तंत्रज्ञान उपलब्ध नसताना पुण्यातील या महान शिल्पकाराने भारतातील हा पहिलावहिला मुखवटा तयार केला.

हा मुखवटा घालून आणि पूर्ण वेशभूषा-मेकअपसह जेव्हा पुरुषनर्तक लक्ष्मी नारायण सज्ज झाला तेव्हा त्याला पाहून दिग्दर्शक के. असिफ खूश झाले. ते खेडकरांना म्हणाले ‘अरे खेडकर, क्या अच्छा काम किया है!’ यानंतर संपूर्ण नृत्याचे सर्व टेक ओके होत गेले. या गाण्याच्या सुरुवातीच्या गिरक्या किती उत्तम वाटतात हे कळण्यासाठी सोबतची या चित्रपटाची क्लिप जरूर पाहा.

त्यानंतर खेडकरांनी असाच दिलीपकुमारचा एक मुखवटा तयार केला. तो मुखवटा घातलेल्या एका कलावंताला खुद्द के. असिफ यांनी पाहिल्यावर ते म्हणाले 'अरेऽ आज दिलीपसाब यहाँ कैसे? उनकी आज कोई शूटिंग नहीं है।' जेव्हा त्यांना कळले की, खेडकरांनी तयार केलेला हा मुखवटा आहे... तेव्हा त्यांनी खेडकरांची मुक्तकंठाने स्तुती केली.

मुघल-ए-आझम हा चित्रपट येत्या ५ ऑगस्ट २०२०ला ६० वर्षे पूर्ण करत आहे. हा चित्रपट आणि 'प्यार किया तो डरना क्या' हे त्यातील गीत अजरामर झाले. या अभूतपूर्व यशामध्ये श्री. अप्पासाहेब खेडकरांच्या आगळ्यावेगळ्या आणि खूप महत्त्वाच्या योगदानाबद्दल त्यांना अभिवादन करू या !

जगन्मित्र भाऊ

पी. डी. जी. रो. अरुण कुदळे

मराठा चेंबरमध्ये मी साधारणपणे १९७५ सालापासून म्हणजे माझा लघुउद्योग सुरू झाल्यानंतर सभासद म्हणून जायला लागलो आणि तेव्हापासून डॉ. बी. आर. साबडे या नावाशी माझा परिचय झाला. ते माझ्यापेक्षा वयाने खूप वडील असूनही, कालांतराने या परिचयाचे रूपांतर मैत्रीत झाले. आमच्या कालखंडातील सर्वच त्यांना भाऊसाहेब म्हणूनच संबोधत असत. मैत्रीसाठी वयाचे बंधन त्यांना मान्यच नव्हते. विचारांच्या आणि मनाच्या तारा जुळल्या की तिथे मैत्री होते. भाऊसाहेबांचे असे अगणित मित्र केवळ भारतातच नाहीत... तर जगभर विखुरलेले आहेत हे मी अनेकदा पाहिलेले आणि अनुभवलेले आहे.

मराठा चेंबरच्या माध्यमातून त्यांनी १९८१ साली नवोदित उद्योजकांसाठी युरोपची एक अभ्याससहल काढली होती. बहुतेक सर्व तरुण आणि प्रथमच परदेश वारीला जाणारे ६० उद्योजक, दोन ग्रुप करून एसओटीसीच्या सहकार्याने चेंबरच्या बॅनरखाली १५ दिवसांच्या या दौऱ्यावर जाण्यासाठी उत्सुक होते. ज्यांना प्रवासाच्या खर्चासाठी पैसे पाहिजे होते... त्यांना भाऊसाहेबांनी किल्लोस्कर फाउन्डेशनच्या माध्यमातून अर्ध्या खर्चाचे अत्यल्प व्याजदाराने कर्ज देऊन व्यवस्था केली होती. ते स्वतः या न्यासाचे विश्वस्त होते. दौऱ्यावर जाण्यापूर्वी सर्व सदस्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी जी सभा झाली... तिच्यामध्ये त्यांनी खूप बारकाईने आणि तपशीलवार माहिती सांगून पहिल्या परदेशवारीची प्राथमिक तयारी करून घेतली होती. जर्मनीतील हॅनोव्हर शहरातील जगप्रसिद्ध मशीनटूलच्या भव्य प्रदर्शनाला ६ दिवस आम्ही भेट देणार होतो. या प्रदर्शनात नवखा माणूस हरवूनच जातो... इतके ते प्रचंड मोठे असते. अनेक विस्तृत दालनांतून नवीन उत्पादने जगातील सर्व मोठ्या उत्पादकांनी मांडून ठेवलेली असतात. अशा प्रकारचे प्रदर्शन कसे पाहायचे आणि आपल्याला हव्या असलेल्या गोष्टी नेमक्या कशा जाणून घ्यायच्या याचा एक वस्तुपाठच त्यांनी आमच्यासमोर उभा केला. त्यानंतर जर्मनीमधील आणि स्वित्झर्लंडमधील ज्या तीनचार कारखान्यांना आम्ही भेटी देणार होतो... त्यांची आम्हाला सविस्तर माहिती सांगितली. प्रदर्शनाला आणि कारखान्यांना भेटी देत असताना आपली वेषभूषा कशी असावी, मॅनर्स आणि एटिकेट्स कसे असावेत हेपण त्यांनी आम्हाला सांगितले... पण एवढ्यावर थांबतील तर ते भाऊसाहेब कसले. त्यांनी आम्हाला सांगितले की, तुमचा मुक्काम पॅरिसलापण आहे. त्या मुक्कामात तुम्ही जगप्रसिद्ध लुवर प्रदर्शनाला भेट देणारच आहात.

१)

...परंतु पॅरिसमध्ये अत्युत्कृष्ट नृत्यकलाविष्कार सादर करणारा लिडो नावाचा शो असतो. तो आपल्या दौऱ्याचा भाग नसला तरी तुम्ही मुद्दाम, संध्याकाळचा वेळ काढून तो पाहून या. आम्ही काही मित्र या शोला गेलो आणि तो पाहिल्यानंतर भाऊसाहेबांचा सल्ला किती योग्य होता याची खात्री आम्हाला पटली. भाऊसाहेब हे स्वतः एक हरहुन्नरी, कलासक्त आणि विद्वान गृहस्थ आहेत अशीच त्यांची प्रतिमा माझ्या मनात तेव्हापासून आजतागायत कायम आहे.

रोटरीच्या माध्यमातूनही भाऊसाहेबांनी खूप काम केले आहे. मला आठवतंय भाऊसाहेबांची निवड रोटरी वर्ष १९८३-८४ साठी रोटरी क्लब पुणे साऊथचे अध्यक्ष म्हणून झाली होती. त्याआधी म्हणजे १९८०-८१ साली क्लबमध्ये खूप पडझड झाली होती. बरीच मातबर मंडळी मतभेदांमुळे क्लब सोडून गेली होती. रोटरी क्लब पुणे साऊथ बंद पडतो की काय... अशी परिस्थिती निर्माण झाली

होती. भाऊसाहेबांनी १९८०-८२ साली रोटरी क्लबमध्ये सभासद आणून क्लबला जीवनदान देण्याचा चंग बांधला होता. त्या वर्षी त्यांनी मराठा चेंबरमध्ये नियमित येऊन, चेंबरच्या कार्यात हिरिरीने भाग घेणारे माझ्यासारखे काही उद्योजक हेरून ठेवले होते. या सर्वांना त्यांनी रोटरीमध्ये निमंत्रित केले. आम्ही सर्व जण मोठ्या उत्साहाने तयार झालो. नोव्हेंबर १९८२ मध्ये एका दिमाखदार सोहळ्यामध्ये त्यांनी रोटरीचे सभासदत्व एकूण १७ नवीन उद्योजकांना बहाल केले आणि रोटरी क्लब पुणे साऊथचे पुनर्जीवन केले. या सभासदांमध्ये माझ्याव्यतिरिक्त इलेक्ट्रॉनिकाचे श्रीभाऊ पोफळे, टेक्नोफोरचे प्रवीण ढोले, युनिटी गेजचे काका सावंत, केपीआयटीचे रवी पंडित, मोहन अवधी अशा अनेक नामवंत मंडळींचा समावेश होता. डॉ. साबडे यांचे रोटरी अध्यक्षपदाचे वर्ष या त्यांच्या तत्परतेने केलेल्या हालचालींमुळे मोठ्या दिमाखात आणि धूमधडाक्यात पार पडले. तरुणांना मार्गदर्शनपर अनेक उद्योजकता विकासशिबिरे त्या वेळी आयोजित करण्यात आली होती. रोटरीच्या या अध्यक्षपदाच्या जबाबदारीच्या वर्षात सौ. साबडे वहिनींनीपण त्यांना मोठी साथ दिली आणि रोटरी क्लबला जीवनदान देणारे एक यशस्वी अध्यक्ष म्हणून रोटरी जगात त्यांचा मोठा गौरव झाला.

मराठा चेंबरमध्ये सचिव आणि कार्यकारी संचालक म्हणून कार्यरत असताना चेंबरसाठी त्यांनी दिलेले योगदान आम्ही जवळून पाहिलेले आहे. संस्थापक आ. रा. भटसाहेबांच्या नंतर चेंबरच्या कार्याला भाऊसाहेबांनी वाहून घेतले होते.

२)

मराठा चेंबर म्हणजेच डॉक्टर साबडे असे समीकरण पुण्यात तयार झाले होते. त्यांच्या कारकिर्दीत लघुउद्योगांचे अनेक प्रश्न मार्गी लागले होते. मला आठवतयं, लघुउद्योगांना एक्साइजचा एक प्रश्न फार भेडसावत होता. अनेक लघुउद्योजक चेंबरच्या बॅनरखाली एकत्र आले आणि त्यांनी सरकारपुढे हा प्रश्न मांडला. तथापि एक्साईज डिपार्टमेंटकडून काही अपेक्षित प्रतिसाद मिळत नव्हता. शेवटी उद्योजकांनी आपल्या प्रश्नाला वाचा फोडण्यासाठी टिळक रोडवरून मोर्चा काढायचा ठरवला. सर्व उद्योजक एकत्र येऊन मोर्चाने चेंबरच्या टिळक रोडवरील ऑफिसपासून 'न्यू इंग्लीश स्कूल' शाळेच्या पटांगणात मोठ्या संख्येने, हातात फलक घेऊन, घोषणा देत एकत्र जमले. अंदाजे दोनतीन हजार उद्योजकांचा हा समुदाय होता. या समुदायाला शेवटी त्या वेळेचे मुख्यमंत्री माननीय शरदरावजी पवारसाहेब यांनी संबोधित केले. ही सभा अतिशय यशस्वी झाली. तिचा वर्तमानपत्रांतून फार बोलबाला झाला. मीपण या सभेत उद्योजकांच्या प्रश्नांसंबंधी एक छोटे भाषण केले. त्याचा उल्लेख दुसऱ्या दिवशीच्या वर्तमानपत्रांमधून झाला. पवारसाहेबांनी उद्योजकांच्या या प्रश्नामध्ये आपुलकीने लक्ष घातले आणि आमचा प्रश्न मार्गी लागला. या सर्व कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन आणि नियोजन भाऊसाहेब साबडे यांनी केले होते. त्यांच्या प्रयत्नांमुळे लघुउद्योजकांना दिलासा मिळाला. सर्व चेंबरच्या लघुउद्योग शाखेच्या सदस्यांनी भाऊसाहेबांना मनापासून धन्यवाद दिले.

पुण्याच्या पूर्व भागात व मध्यवर्ती भागात राहणारऱ्या उद्योजकांना भोसरी एमआयडीसीमध्ये कारखाने काढणे फारसे सोयीचे नव्हते. साधारणपणे १९७५ ते १९८०च्या दरम्यानचा हा काळ असेल. अनेक सदस्यांनी भाऊसाहेबांच्या समोर ही कैफियत मांडली आणि चेंबरने लघुउद्योजकांसाठी पुण्याच्या जवळ काहीही सोय करून लहान कारखान्यासाठी जागा मिळण्याची व्यवस्था करावी अशी विनंती त्यांना केली. त्यातूनच हडपसरमधील राम टेकडी परिसरामध्ये जागा घेऊन, प्लॉट पाडून लघुउद्योगांच्या जागेची सोय करावी अशी कल्पना निघाली. भाऊसाहेबांनी मराठा चेंबरच्या लघुउद्योग शाखेच्या काही उद्योजकांना बरोबर घेऊन जागेची पाहणी केली. अनेक जागा मालकांची भेट घेऊन त्यांनी बोलणी केली. इच्छुक लघुउद्योजकांकडून त्यांनी चेंबरच्या माध्यमातून पैसे गोळा केले आणि मोठ्या प्रमाणावर जागा घेऊन राम टेकडी औद्योगिक वसाहत उभी केली. त्याचबरोबर आम्हाला पण जागेची अडचण आहे. तेव्हा आमची पण सोय मराठा चेंबरच्या माध्यमातून करावी, अशी विनंती इलेक्ट्रॉनिक क्षेत्रातील उद्योजकांनी भाऊ साहेबांना केली. त्यांनी हाही प्रश्न सोडवण्याचा चंग बांधला. त्यांच्या अथक परिश्रमांतून पर्वती परिसरामध्ये इलेक्ट्रॉनिक को-ऑपरेटिव्ह इस्टेट उभी राहिली. पुढे भोसरी परिसरातील उद्योजक त्यांच्याकडे आले आणि त्यांनीपण जागेचा प्रश्न भाऊसाहेबांकडे मांडला. साबडे साहेबांनी चेंबरच्या माध्यमातून एमआयडीसीकडे भोसरी औद्योगिक वसाहतीत तीन एकर जागा मागितली. अनेक बैठकांतून ही मागणी पुनःपुन्हा मांडली. शेवटी इथेपण त्यांच्या प्रयत्नांना यश येऊन पवना को-ऑपरेटिव्ह औद्योगिक वसाहतीची स्थापना झाली. अंदाजे दोनशे लघुउद्योजकांना आपले कारखाने काढण्यासाठी गाळे उपलब्ध झाले. त्या सर्वांनी भाऊसाहेबांना मनापासून धन्यवाद दिले. डॉक्टरांच्या या प्रयत्नांतून अंदाजे दोन हजार कुटुंबांच्या भाकरीची सोय झाली. भाऊसाहेबांना या सर्व गरीब कुटुंबांचे प्रेम आणि आशीर्वाद लाभले.

३)

साधारणपणे १९८३च्या सुमाराची गोष्ट असेल. महाराष्ट्र सरकारने लघुउद्योगातील कामगारांचे वेतन ठरवण्यासाठी एक समिती नेमली होती. 'मिनिमम वेज कमिटी' असे या कमिटीचे नाव होते. लघुउद्योगांचा एक प्रतिनिधी या कमिटीवर पाठवा असे सरकारने मराठा चेंबरला सांगितले. भाऊसाहेबांना त्या वेळी माझी आठवण झाली आणि त्यांनी मला सरकारच्या या कमिटीवरती सभासद म्हणून, चेंबरचा प्रतिनिधी या नात्याने मिटिंग अटेंड करण्यासंबंधी प्रोत्साहित केले. मी पण मोठ्या उत्साहाने या कमिटीचा सदस्य झालो. या कमिटीने दोनतीन महिन्यांच्या कालखंडामध्ये संपूर्ण महाराष्ट्रभर सरकारी खर्चाने दौरे केले. आमदार रायभानजी जाधव या कमिटीचे चेअरमन होते. नाशिकचे बाबुभाई राठी यांच्या पुढाकाराने नाशिक इथे सातपूर औद्योगिक वसाहत स्थापित झाली. ते राठीसाहेब आमच्या कमिटीचे सदस्य होते. कोल्हापूरचे प्रख्यात उद्योजक शिवाजीराव देसाई हेसुद्धा आमचे एक सभासद होते. त्याबरोबर अनेक कामगार युनियन्सचे प्रतिनिधी आमच्या कमिटीवरती होते. या कमिटीच्या कालखंडामध्ये अशा सर्व मान्यवरांशी माझा संबंध आला. संपूर्ण महाराष्ट्रातील त्या वेळच्या औद्योगिक शहरांमध्ये सर्व मालक आणि कामगार प्रतिनिधी यांच्याबरोबर आमच्या कमिटीच्या मिटिंग झाल्या. त्यामध्ये नाशिक, औरंगाबाद, नागपूर, पुणे, कोल्हापूर, सातारा अशा सर्व शहरांचा समावेश होता. या कमिटीने तीन महिने सर्व अभ्यास करून सरकारला इंजिनिअरिंग क्षेत्रातील 'किमान वेतना'संबंधीचा आपला अहवाल सादर केला. पुढे आमच्या कमिटीच्या शिफारसीनुसार सरकारने किमान वेतनाचे दर लागू केले. आम्ही घेतलेली मेहनत कामाला आली. मला या कमिटीवर काम करत असताना खूपच चांगला अनुभव मिळाला. अनेक मोठ्या मान्यवरांचा परिचय झाला. विविध सामाजिकसंस्थांशी आणि त्यांच्या प्रतिनिधींशी वैचारिक देवाणघेवाण करण्याची संधी प्राप्त झाली. या कमिटीवर काम करण्याची संधी मला केवळ भाऊसाहेबांमुळे प्राप्त झाली... खरेतर या कमिटीवरती काम करण्यासाठी त्यांनी मला प्रोत्साहित केले. अन्यथा 'आपले काम बरे आणि आपण बरे' अशीच लघुउद्योजकांची मनोभूमिका असते. त्या मर्यादित भूमिकेतून बाहेर पडण्यास मला या कमिटीवर केलेल्या कार्यामुळे फार मदत झाली.

१९८५च्या सुमारास मला माझ्या कारखान्यासाठी जागा फार अपुरी पडायला लागली आणि जागेची फार टंचाई जाणवायला लागली. मी माझ्या कारखान्यासाठी जागा शोधत असताना असे लक्षात आले की, हांडेवाडी रस्त्यावर, हडपसरच्या हद्दीमध्ये, चाळीस एकर जागा ही महाराष्ट्र सरकारच्या टाऊन प्लॅनिंग डिपार्टमेंटनी 'लघुउद्योगासाठी राखीव' असा औद्योगिक झोन म्हणून ठेवलेली आहे. मला तर एवढ्या मोठ्या जागेची गरज नव्हती. मी भाऊसाहेबांकडे गेलो आणि त्यांना ही अडचण सांगितली. त्यांनी मला सल्ला दिला की, लघुउद्योगांना जागेची फार अडचण असते. तुम्ही स्वतःकरता जागा घेत असताना इतर लघुउद्योगांसाठी आपल्याला प्लॉट काढता येतात का याचा विचार करावा असं मला वाटतं. त्यांच्या प्रोत्साहाने मी स्वामी विवेकानंद औद्योगिक सहकारी वसाहत या जागेवर उभी करू शकलो. आज या जागेत अंदाजे एकशे चाळीस प्लॉट्स पाडलेले असून साठ लघुउद्योग मोठ्या दिमाखाने उभे आहेत. ही वसाहत उभी करत असताना मी खूप मेहनत घेतली आणि लघुउद्योगांच्या फायद्यासाठी पुणे जिल्ह्यातील सर्वांत मोठी सहकारी औद्योगिक वसाहत एकहाती उभी केली.

माझ्या हातून एक चांगले कार्य उभे राहिले असे समाधान मला आहे. हे सर्व त्यांनी दिलेल्या प्रोत्साहनामुळे शक्य झाले असे मी मानतो.

४)

१९९९-२००० साली रोटरी इंटरनॅशनल डिस्ट्रिक्ट ३१३ चा गव्हर्नर म्हणून माझी निवड झाली होती. माझ्या या गव्हर्नर पदाच्या कारकिर्दीत भाऊसाहेबांच्या मार्गदर्शनाचा आणि त्यांच्या सहकार्याचा मला फार फायदा झाला. रोटरीच्या अनेक सभा या मराठा चेंबरच्या वास्तूमध्ये झाल्या. सर्व रोटेरियन्सना एकत्र जमण्याचे मध्यवर्ती ठिकाण म्हणून टिळक रोडवरील चेंबरचे कार्यालय फार सोयीचे होते. चेंबरचा भाड्याचा दरसुद्धा फारच वाजवी होता. रोटरी क्लबला तो परवडण्यासारखा होता. भाऊसाहेबांच्या सहकार्यामुळे आम्हाला या ठिकाणी सभा घेणे फार सोयीचे झाले. अर्थात अनेक रोटेरियन्सही मराठा चेंबरचे सभासद होते.

माझा रोटरी गव्हर्नरचा कालखंड संपत असताना भाऊसाहेब चेंबरमधून निवृत्त झाले होते. एव्हाना लघुउद्योग क्षेत्रामध्ये माझेपण खूप काम झाले होते. लघुउद्योगांच्या प्रश्नांची मला चांगलीच माहिती होती. जागेसाठी लघुउद्योगांना घरापासून फार लांब जाता येत नाही. कारखान्याची जागा ही अधिकृत उद्योग क्षेत्रातील जागा असावी लागते... तरच पुढील सोपस्कार... उदाहरणार्थ वीजजोडणी, सरकारी परवानग्या, परवाने इत्यादी गोष्टी सुकर होतात. ही अधिकृत जागा एकटादुकटा लघुउद्योजक प्राप्त करून घेऊ शकत नाही... म्हणून लघुउद्योगांसाठी एक वसाहत भोसरी एमआयडीसीमध्ये करावी असे आमच्या मनाने घेतले. भाऊसाहेबांनी चेंबरच्या माध्यमातून अनेक लघुउद्योजकांच्या फायद्यासाठी औद्योगिक वसाहती निर्माण केल्या होत्या. त्यांच्या अनुभवाचा फायदा घेऊन आम्ही भोसरी

एमआयडीसीमध्ये मोरया को-ऑपरेटिव्ह औद्योगिक वसाहत निर्माण केली. हे करत असताना अनेक अडचणी आल्या... पण भाऊसाहेबांचे मार्गदर्शन आम्हाला फार उपयोगी पडले. या सुमारास भारत सरकारने चीनमध्ये एक अभ्यासदौरा आयोजित केला होता. त्यासाठी एक कमिटी नेमली होती. या कमिटीचे सचिवपद भाऊसाहेबांना मोठ्या सन्मानाने देण्यात आले. तिच्या कामानिमित्त त्यांना अनेक वेळा चीनला जावे लागले. समितीचा अहवाल तयार करण्याची जबाबदारीही भाऊसाहेबांवर होती... त्यामुळे त्यांना आणि साबडेवहिनींना सुमारे एक वर्षापेक्षा जास्त काळ दिल्लीमध्ये मुक्काम करावा लागला... त्यामुळे मोरया औद्योगिक वसाहतीच्या कामामध्ये आम्हाला भाऊसाहेबांच्या मार्गदर्शनाचा लाभ कमी मिळाला. तथापि दिल्लीवरूनसुद्धा ते आमच्या प्रगतीची दूरध्वनीद्वारे चौकशी करत असत आणि आम्हाला तिथून शक्य ते मार्गदर्शन करत असत.

हरहुन्नरी असलेल्या भाऊसाहेबांनी चिरंजीव शिरीषसाठी १९८४मध्ये 'चितळे बंधू' यांची फ्रँचायसी घेतली होती. सहकारनगर नंबर दोनमध्ये 'सोनिया' या नावाने त्यांचे मिठाईचे दुकान फार प्रसिद्ध झाले होते. या कार्यामध्ये वहिनी, चिरंजीव शिरीष आणि स्नुषा मीरा यांचा वाटा फार मोलाचा होता. या व्यवसायामुळे भाऊसाहेब सहकारनगर परिसरात फार लोकप्रिय झाले. त्यांना आर्थिक लाभसुद्धा भरपूर झाला. या सुमारास योगायोगाने मीसुद्धा सहकारनगर नंबर दोन भागामध्ये सहकुटुंब राहत होतो. चेंबरमधून कार्यकारी संचालकाच्या पदावरून निवृत्त झाल्यानंतर भाऊसाहेब दुकानाचे कोणतेही काम करण्यामध्ये कमीपणा मानत नसत हे आम्ही डोळ्यांनी पाहिले आहे. श्रमाची प्रतिष्ठा त्यांनी आयुष्यभर जोपासली आणि शारीरिक श्रमांना कधीही कमी मानले नाही. यांचा हा आदर्श आजच्या तरुण पिढीने घेण्यालायक आहे.

५)

भाऊसाहेबांच्या अमृत महोत्सवी समारंभाला उपस्थित राहण्याचा योग मला आला. तसेच त्यांच्या सहस्रचंद्रदर्शन कार्यक्रमाच्या प्रसंगीसुद्धा उपस्थित राहण्याचे भाग्य मला लाभले. त्या प्रसंगी त्यांची पुस्तकांनी आणि साखरेने तुला करण्यात आली. ही पुस्तके शैक्षणिक संस्थांना त्यांनी मोठ्या प्रेमाने भेट दिली आणि साखरेची छोटी पार्सले उपस्थित असलेल्या सर्व मंडळींना देण्यात आली. त्यांच्या कुटुंबीयांची ही कल्पकता आम्हा सर्व उपस्थितांना फारच भावली.

असे म्हणतात की, मनुष्याचे दुधापेक्षा सायीवर जास्त प्रेम असते. भाऊसाहेबांचा नातू शंतनू हा इंजिनिअर झाल्यानंतर अमेरिकेमध्ये उच्च शिक्षणासाठी प्रवेश मिळवण्याच्या खटपटीत होता. त्या शंतनूला घेऊन भाऊसाहेब माझ्याकडे आले आणि त्याला परदेशगमन करण्यापूर्वी काही महिने माझ्या कॅलिब्रेशन लॅबोरेटरीमध्ये अनुभव घेण्यासाठी ठेवावे म्हणून सांगू लागले. भाऊसाहेबांचे आणि त्यांच्या कुटुंबीयांचे आम्हा कुदळे कुटुंबीयांबरोबर फार प्रेमाचे आणि आपुलकीचे संबंध आहेत. मी भाऊसाहेबांना सांगितले की, माझा कारखाना आणि कॅलिब्रेशन लॅबोरेटरी आपलीच आहे. शंतनूला अनुभव घेण्यासाठी केव्हाही येऊ दे. अमेरिकेला प्रयाण करण्यापूर्वी घेतलेला हा कार्यानुभव शंतनूला उपयोगी पडला असावा असे मला वाटते. आज शंतनूने अमेरिकेतील एमएस ही पदवी संपादन केलेली आहे आणि कॅटरपिलरसारख्या अमेरिकेतील एका मोठ्या संस्थेमध्ये तो कार्यरत आहे. साबडे कुटुंबीयांना आणि आम्हाला त्यांच्या प्रगतीचा अभिमान आणि आनंद वाटतो.

भाऊसाहेबांना या प्रसंगी मी दीर्घ आयुरारोग्य चिंततो. त्यांचे उर्वरित आयुष्य सुखासमाधानाचे जावो अशी परमेश्वरचरणी प्रार्थना करून माझे हे छोटेसे प्रकट निवेदन थांबवतो.

अरुण कुदळे

माजी उपाध्यक्ष - मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, इंडस्ट्रीज अँड ग्रीकल्चर

अध्यक्ष - ज्ञानेश्वर विद्यापीठ ट्रस्ट

पास्ट डिस्ट्रिक्ट गव्हर्नर - रोटरी इंटरनॅशनल

विश्वस्त सचिव - महात्मा फुले वसतिगृह ट्रस्ट

उपाध्यक्ष - रॉयल कॅनॉट बोट क्लब, पुणे

अध्यक्ष - कुदळे उद्योग समूह

यादें बीती- बाराती (काकाजी के साल की) सुमनताई राजहंस

बारातीयों की तरह बितायी
हमने यादें अपने साल की
क्या बतायें कैसे बतायें
उस वक्त के मालामालकी!
हेल्थ एक्स्पोजे रहा उस साल
महाराष्ट्र दर्शन भी रहा
वसंतोत्सव हुआ...
और
रोटरी इंटरनॅशनल प्रेसिडेंट राजा साबू की भेंट भी हुई !
हर बात खास थी
हर दिल खुश था उस साल
सारी ओर हरी झंडी
कही नहीं था दिया लाल!
अभिजितने भी जारी रखा
जीत का ये सिलसिला
उसने भी बहुत मेहनत की, बहुत कुछ पाया, कोरोना से हुआ
शिकवा गिला!
इस साल तो सुदर्शन चक्रधारी
खुद सब के साथ खड़े हैं ।
हर मेंबर, हर शख्स एक दुसरे से प्यार के साथ जुड़े है !
एक साल प्यार में जकडकर
आप अपना यश पाओ

और पूना साऊथ को डिस्ट्रिक्ट में
खास ऊंचाई पर ले जाओ !
इस प्यार को लेकर ही हम
आज आपके पास आये हैं ।
साथ साथ पुराना रिश्ता भी
अपने साथ लाये हैं !

मेरे शब्दों में प्यार का मतलब
इस उमर में प्यार ही तो
जीने का सहारा होता है ।
वह ही होता है माझी जीवन कशती का
वह ही किनारा होता है !

सुदर्शनजी नये साल के लिये
आपको ढेर सारी शुभकामनाएं
खूब कुछ पाओ, खूब कुछ लाओ ।
धन्यवाद...!

आप सबके प्यार की प्यासी
सुमन राजहंस

मला लाभलेले गुरू रो. सुभाष देशपांडे

सर्वसाधारणपणे गुरू म्हणजे जे आपल्याला धर्मशास्त्र शिकवतात किंवा अध्यात्माची दीक्षा देतात किंवा परमार्थाची दिशा दाखवतात; अथवा संगीताची साधना करायला शिकवतात अथवा लिहणेवाचणे शिकवतात... असे मानले जाते... परंतु असेपण गुरू असतात जे आपल्याला युद्धनीती शिकवतात किंवा आपल्याला क्रीडानिपुण करतात. द्रोणाचार्य-कृपाचार्यांनी पांडवकौरवांना युद्धनिपुण केले. मॅकनील यांनी जगज्जेता उसेन बोल्ट हा धावपटू तयार केला. इव्हान लूजबीच याने आत्तापर्यंतचा सर्वांत श्रेष्ठ टेनीस खेळाडू फेडरर याला तयार केले. टोनी नादालने फेडररच्या तोडीस तोड असा राफेल नादाल तयार केला. या व्यक्तीसुद्धा महान गुरू होत्या... ज्यांनी जगाच्या इतिहासात अजरामर असे खेळाडू तयार केले. मला माझ्या जीवनात असेच गुरू लाभले... ज्यांनी मला क्रीडानिपुण केले.

लहानपणापासून मला खेळाची अत्यंत आवड होती आणि मी अनेक खेळांमध्ये निपुण होतो. खेळाचा मूळ पाया शारीरिक सुदृढतेमध्ये असतो आणि शारीरिक सुदृढता व्यायाम आणि उच्च प्रतीचा आहार यांवर अवलंबून असते. प्रत्येक मुलाचा प्रथम गुरू त्याचे वडील किंवा त्याची आई हे असतात. माझ्या वडिलांनी लहानपणापासून मला व्यायामाची आवड लावली. माझे वडील स्वतः त्यांच्या तरुणपणापासून एक उत्तम खेळाडू होते. त्यांच्या वेळी म्हणजे स्वातंत्र्यापूर्वी आजच्यासारखी भाषावार प्रांतरचना नव्हती. त्या वेळी बॉम्बे प्रॉव्हिन्स (प्रांत) होता. आजचा महाराष्ट्र, गुजरात, सिंध वगैरे मिळून एक भाग होता. माझे वडील या बॉम्बे प्रॉव्हिन्सचे अर्धा मैल, एक मैल धावण्याचे विजेता होते. तसेच हिंदू जिमखानाकडून साक्षात विजय मर्चंटबरोबर क्रिकेट खेळत असत. त्याचप्रमाणे ते बर्माशेल या कंपनीच्या क्रिकेट टीमचे कॅप्टनसुद्धा होते. त्यांचे नाव हल्लीच्या एलफिन्स्टन कॉलेजच्या प्रवेशद्वारात संगमरवरी दगडांत कोरून ठेवले आहे. ते मला सकाळी पाच वाजता उठवून व्यायाम करायला लावत. त्या वेळी भारतीय पद्धतीचा व्यायाम केला जायचा. माझ्या वडिलांचे राममारुती या नावाचे शारीरिक तंदुरुस्तीचे भोक्ते असणारे गुरू होते. त्यांनी नवीन प्रकारच्या व्यायामाची रचना केली होती. हल्ली जसे गुरू अय्यंगारांचे नाव घेतले जाते... तसे त्या काळी राममारुतींचे नाव घेतले जायचे. माझे वडील माझ्याकडून ते व्यायामप्रकार करून घेत असत. त्यांनी माझ्या मैदानी खेळांना... विशेषतः १०० मीटर, २०० मीटर धावणे; लांब उडी मारणे यांना खूप प्रोत्साहन दिले. अगदी आर्थिक मदतीपासून ते मानसिक आधारापर्यंत सर्व काही त्यांनी केले. मी खेळांकरता जेव्हा बाहेरगावी जात असे तेव्हा ते जातीने मला स्टेशनवर पोहोचवण्यास येत असत.

माझ्या आईने माझ्या खाण्याची कधीही आबाळ होऊ दिली नाही. मी खूप खेळत आणि व्यायाम करत असल्याने सपाटून खात असे. मला शाकाहारी किंवा मांसाहारी जेवण व्यवस्थित मिळेल याची ती नेहमी काळजी घेत असे. मी एका वेळी दहा पोळ्यासुद्धा खात असे. ती स्वतः एवढ्या पोळ्या माझ्याकरता तयार करत असे. मी दिवसातून चार वेळा खात असे... परंतु तिने मला कधीही अन्न कमी पडू दिले नाही. माझ्याकरता खास सुक्यामेव्याचा, साजूक तुपातला खुराक तयार करून ठेवत असे. अगदी मी शिक्षणाकरता मुंबईला गेल्यावरसुद्धा हा खास खुराक माझ्याकडे पोहोचवला जायचा. माझ्या मैदानी खेळांतील यशामधील हे दोन गुरू पहिले वाटेकरी होत. वयाच्या पंधराव्या वर्षापर्यंत मी ठाणे शहरात राहत होतो. त्या वेळी आंतरशालेय धावण्याच्या स्पर्धा असोत अथवा आंतरजिल्हा किंवा ठाणे शहरातील स्पर्धा असोत... १०० मीटर, २०० मीटर गटात धावणे किंवा लांब उडी मारणे या स्पर्धांमध्ये मला कोणीही, कधीही मागे टाकले नाही, याचे सर्व श्रेय या माझ्या दोन गुरूंना जाते. त्यांना माझे भावपूर्वक वंदन!

पंधराव्या वर्षी अकरावीच्या शिक्षणाकरता मी पुण्याला आलो. शालेय वेळापत्रकाप्रमाणे पुण्यात येण्यास उशीर झाल्यामुळे मला सदाशिव पेठेतील चिमण्या गणपतीजवळील श्री. गोपाळ हायस्कूल या शाळेत प्रवेश घ्यावा लागला. गोपाळ हायस्कूल ही त्या वेळेस नावारूपाला आलेली शाळा नव्हती. तरीसुद्धा हुतुतुपटू कोंढाळकरसारखे खेळाडू त्या शाळेतून पुढे आले. त्या शाळेतून पुढे धावपटू म्हणून नावारूपास आलेला दुसरा विद्यार्थी म्हणजे सुभाष देशपांडे.

पुण्यात मी नवा असल्याने त्या शहराबद्दल मला फार माहिती नव्हती... परंतु व्यायामाची आणि खेळण्याची प्रचंड आस असल्याने आणि मी एसपी कॉलेज ग्राउंडजवळील विजयानगर कॉलनीत राहत असल्याने एक दिवस सायंकाळी एसपी कॉलेजच्या ग्राउंडवर गेलो. पद्धतशीरपणे धावण्याचे प्रशिक्षण कसे देतात हे तिथे मला प्रथमच पाहायला मिळाले. एक उंच, धिप्पाड तरुण सर्व मुलामुलींना हे प्रशिक्षण देत होता. मी त्या गृहस्थांकडे जाऊन मलापण शिकवाल का अशी विचारणा केली. त्यांनी मला ताबडतोब तिथेच इतर मुलांबरोबर धावण्यास सांगितले. ती सर्व मुले कॉलेजातील असून माझ्यापेक्षा मोठी होती आणि काही तर आंतरविद्यापीठ

विजेतेपण होते... पण मी घाबरून न जाता आत्मविश्वासाने त्यांच्याबरोबर धावलो आणि पहिला आलो. मला त्या प्रशिक्षकाने ताबडतोब आपल्या ताब्यात घेतले आणि अशा रितीने मला तिसरा गुरू मिळाला. त्या तरुणाचे नाव होते सुरेश गुजराथी. त्यांनी मला तीन वर्षे प्रशिक्षण दिले. अगदी धाकट्या भावासारखे वागवले. प्रसंगी लाड केले... त्याचप्रमाणे रागावलेदेखील. सुरेश गुजराथी अत्यंत महत्वाकांक्षी होते. ते प्रशिक्षणात जरासुद्धा सूट देत नसत. प्रशिक्षणाबाबत अत्यंत कडक असत. मी त्यांचा अत्यंत आवडता विद्यार्थी होतो. धावण्याचे तंत्र त्यांनी मला उत्तमरीत्या शिकवले. त्याप्रमाणे पर्वतीवर आणि आसपास धावत नेऊन माझा स्टॅमिनापण खूप वाढवला. त्यांच्याकडच्या तीन वर्षात पुणे आंतरशालेय विजेता, पुणे आंतर कॉलेज विजेता, पुणे विद्यापीठ विजेता झालो.

त्यांच्याप्रमाणे आंतरजिल्हा व आंतरराज्य स्पर्धेतसुद्धा विजय मिळवला. याचे सर्व श्रेय गुरू सुरेश गुजराथींना जाते. माझे गुरू सुरेश गुजराथींना नम्रतापूर्वक वंदन.

सन १९६० साली मला दंतवैद्यकीय शिक्षणासाठी परत पुणे सोडून मुंबईला जावे लागले. आता पुनश्च हरी ओम् झाला. मुंबईला लॅमिन्ट रोड इथे वायएमसीएचे हॉस्टेल आहे. तिथे मी राहायला गेलो. माझी खेळण्याची आणि व्यायामाची ओढ काही केल्या मला स्वस्थ बसू देईना... पण परत मुंबईत कोणीच ओळखीचे नव्हते. योगायोगाने माझे वडील पुण्यातील माझ्या कर्तृत्वाने आणि वडिलांच्या अथलेटिक्सवरील आस्थेमुळे, मॅचुअर थलेटिक्स असोसिएशनच्या पुणे शाखेचे अध्यक्ष होते. त्यांच्या संपर्कात मुंबईचे एक क्रीडाप्रशिक्षक श्री. जाल डी. पारडीवाला होते. त्यांचा पत्ता मला देण्यात आला आणि मी श्री. पारडीवाला यांना पत्र लिहिले. त्यांनीसुद्धा तत्परतेने मला भेटायला बोलावले. जाल पारडीवाला हे भारतीय थलेटिक्स चळवळीचे जनक मानले जातात. त्यांनी मॅन्युअल ऑफ थलेटिक्स कॉम्पिटिशन नावाचे पुस्तकसुद्धा लिहिलेले आहे.

त्या वेळच्या थलेटिक्स आणि जिम्नॅस्टिक खेळांच्या प्रशिक्षकांत त्यांचे नाव सर्वोच्च पदावर होते. त्यांना इंटरनॅशनल ऑलिम्पिक कमिटीकडून सोन्याची पीन त्यांच्या कार्याबद्दल बहाल करण्यात आली होती. ते मुंबईतील सेंट मेरीजस्कूलमध्ये पी. टी. शिक्षक होते.

जाल पारडीवाला जेव्हा मला प्रथम भेटले... तेव्हापासूनच माझे त्यांच्याशी घट्ट नाते जमले. मध्यम उंची, पारसी गोरेपण, ताठ बांधा आणि एखाद्या जिमनॅस्टसारखे तंदुरुस्त शरीर... त्यांनी मला धावण्यातील बारकावे शिकवले. कमीत कमी कष्टांत जास्तीत जास्त ओघात कसे धावावे हे शिकवले. त्यांची शिकवण्याची पद्धत वेगळी होती. ते मला मार्गदर्शन करायचे... पण पुढील प्रयत्न मलाच करावे लागत. त्याउलट सुरेश गुजराथी मागे लागून सर्व काही करून घ्यायचे... परंतु जाल यांच्या शिकवणीमुळे मला माझी स्वतःची धावण्याची स्टाईल तयार करता आली. मुंबईला फक्त चार महिने प्रत्यक्ष मैदानावर सराव होत असे. बाकीचा वेळ त्या सरावाची पूर्वतयारी करण्यात जात असे. वजन उचलण्याच्या व्यायामाचे महत्त्व थलेटिक्समध्ये किती असते हे त्यांच्यामुळे मला कळले. मलबार हीलवर धावत जाणे, गिरगाव चौपाटीवरील वाळूत धावणे, त्याचप्रमाणे दहामजली इमारत धावत चढणे, खांद्यावर शंभर किलो वजन घेऊन जिन्न्याने पाच मजले चढणे. अशा रितीने त्यांनी माझी तयारी करून घेतली. १०० मिटर अथवा २०० मिटर वेगाने पळण्यात स्टार्ट फार महत्त्वाचा असतो. माझा आधीच स्टार्ट चांगलाच होता... पण तो उत्तम करण्याचे सर्व श्रेय 'जाल' यांना आहे. मी सुनिव्हर्सिटी स्टेडिअमच्या मैदानावर... जे चर्नीरोडजवळ आहे... तिथे धावण्याचा सराव करत असे. दररोज संध्याकाळी 'जाल' यांची भेट तिथे व्हायची. मी त्यांचा आवडता विद्यार्थी होतो. आवडीने त्यांनी माझे 'देशू' असे नाव ठेवले होते. मुंबईला सर्व जण त्याच नावाने मला ओळखत असत. मुंबईला सन १९५९ ते १९६३च्या दरम्यान १०० मिटर, २०० मिटर धावण्यात मी मुंबई विद्यापीठात सतत विजेता होतो. मी मुंबई विद्यापीठाच्या थलेटिक्स टीमचा कॅप्टनसुद्धा होतो. सन १९६२ साली भारतीय आंतरविद्यापीठ १०० मिटर, २०० मिटर स्पर्धात पहिला क्रमांक आणि १००X४ रिले स्पर्धेत दुसरा क्रमांक मिळवून मी वैयक्तिक विजेतेपद मिळवले. पुण्याहून मुंबईला गेल्यानंतर झालेल्या या प्रगतीचे सारे श्रेय गुरू जाल डी. पारडीवाला यांना जाते. त्यांच्या स्मृतीला माझा आदरयुक्त प्रणाम. अशा रितीने माझ्या क्रीडाजीवनात हे चार गुरू मला लाभले आणि माझे क्रीडाजीवन त्यांनी समृद्ध केले.

मला लाभलेला गुरू अॅन अंजली देवधर

गुरू हा विषय लेखनासाठी समोर आला की आपोआपच विचारचक्रे फिरू लागतात. या जगात आपला प्रवेशच आपल्या प्रथम गुरूच्या... आपल्या आईच्या कुशीत होतो. वयोमानानुसार, शिक्षणानुसार पुढे अनेक गुरूजन मिळत जातात... कोणी अगदी मनाच्या गाभ्यात खरे शिक्षण रुजवतात... ते लक्षात राहतात. अनेकांना आपण विसरूनही जातो काळाच्या ओघात... पण अव्याहत आपल्या मानवजातीला दीक्षा आणि शिक्षण दोन्ही देत आहे असा अनादी अनंत काळाचाही एक गुरू आहे... सभोवतालचा 'निसर्ग'...!

मध्ये शेतावर गेले होते... तेव्हाची गोष्ट... हिरव्यागार वनराईत पक्ष्यांचा किलबिलाट चालूच होता. तेथील झाडावरच्या बुलबुल पक्ष्याने माझे लक्ष वेधून घेतले. चाफ्याच्या झाडाच्या फांदीत घरटे करण्याचा तो प्रयत्न करत होता. चोचीतून आणलेली काडी फांदीत अडकवून दुसरी काडी आणायचा... पण तोपर्यंत अनेकदा पहिली काडी वाऱ्याने खाली पडलेली असायची... तरी त्याने अव्याहत काम चालू ठेवले होते. वाऱ्याबरोबर उडणाऱ्या देवकापसावर झडप घालून तो चोचीत पकडून त्याचा कापूस पानात खुपसणे सुरू होते. बघताबघता घरटे तयार झाले. हे बघून विचार आला 'एखादे काम नेटाने कसे करावे याचा धडाच त्याने दिला.'

एक बी लावली की झाड मोठे होऊन आपल्याला भरभरून फळे देत असते. 'निःस्वार्थ बुद्धीने तुम्ही देत राहा...' हे ते न बोलता सांगत असते. तसेच निसर्गाचे चालणारे चक्रही आपल्याला सातत्य दाखवून देते, जीवनातील चढउतार लक्षात घेऊन संयमाने वागायला शिकवते. अचानक आलेल्या नैसर्गिक आपत्तीही आपल्याला माणुसकीचे धडे शिकवून जातात. हा निसर्ग मानवाला निःस्वार्थी व्हायला, भरभरून द्यायला, भेदभाव न करता एकोप्याने राहायला शिकवतो. आजच्या रीड्यूस, रीयूज, रीसायकल (reduce, reuse, recycle) या गोष्टींचं मूळही निसर्गात पाहायला मिळतं. कुठलीही गोष्ट इथे कधीच वाया जात नाही. या नश्वर जगात हव्यास, लालसा, प्रलोभनं यांना बळी जायच्या अनेक शक्यता; मरणाची भीती या गोष्टी असताना हा निसर्ग मला 'उत्पत्ती स्थिती आणि लय' या त्रिकालाबाधित सत्याचा प्रत्यय जागोजागी देतो... आणि नीट डोळे उघडे ठेवून जगायला या निसर्गानेच तर शिकवलेय मला! म्हणजेच कुठेही शोधायला न जाता, कुठल्याही शिकवण्या न लावता; हा जो निसर्ग आहे, आपण सर्वच जण ज्याचा एक अविभाज्य भाग आहोत... तोच आपला सर्वात मोठा गुरू आहे. फक्त ती दृष्टी आणि शिकण्याची वृत्ती हवी....

यामुळे निसर्गापुढे मी नेहमीच नतमस्तक होते. 'गुरूर्ब्रह्मा'चा अर्थ 'हे ब्रह्म, विश्व, ब्रह्मांड आपले सर्वोच्च गुरू' असा मी मानते. याच विचारांना एक अतिशय समर्पक अशी गदिमांची कविता आत्ता मनात रुंजी घालतेय...

'बिनभिंतीची उघडी शाळा लागो इथले गुरू...

झाडे वेली पशुपाखरे ह्यांशी गोष्टी करू...!'

मला पाण्यात पाहणारा गुरू अॅन डॉ. गीतांजली पुरोहित

जीवनात रोज आपण काही-ना-काही शिकत असतो. कोणत्या वेळी कोण आपल्याला नवे काही नकळत शिकवून जाईल ते सांगता येत नाही. प्रसंग लहान असो की मोठा, गरीब असो की श्रीमंत... व्यक्ती, प्राणी, प्रसंग आपल्याला नानाविध गोष्टी शिकवून जातात.

शिकवणारा तो गुरू! प्रत्येकाचा पहिला गुरू त्याची आई असते असे म्हणतात. नंतर दररोज छोट्या-छोट्या गोष्टी आपल्याला शिकवून जाणारे अनेक गुरू आपल्याला इतक्या सहज भेटून जातात की, आपल्या लक्षातही येत नाही सध्या गुगलमहाराज सर्व लहानथोरांचा रोजचा गुरू झाला आहे... पण ती सगळी माहिती स्वतः कष्टाने अभ्यासून शोधून आपल्याला सहज शिकवून शहाणे करणाऱ्या अनंत अदृश्य व्यक्ती आपल्या गुरू आहेतच की! अशा असंख्य गुरूंना मी विनम्र वंदन करते. यांतील काही गुरू अनेक कारणांनी आयुष्यभर आपल्या लक्षात राहतात. शाळेतील गुरूजन आपल्या निरागस मनात घर करून राहतात... तर काही गुरूंचा आशीर्वाद सतत आपल्या पाठीशी असल्याचा भास आपल्याला सतत आत्मविश्वास देत राहतो. माझ्या अनेक गुरूंपैकी आयुष्यातील एका मोठ्या आनंदाचे दालन ज्यांनी माझ्यासाठी उघडून दिले ती गोष्ट मी तुम्हाला सांगते.

आमचे लग्न झाले आणि पहिल्याच दिवाळीत आम्ही सर्व जण अम्युजमेंट पार्कला गेलो. तिथे ३६० अंशांत फिरणारी ट्रेन होती. सगळ्यांनी त्यात बसायचे ठरले. साध्या मेरिगो राउंडमध्ये बसायचीपण मला खरेतर भीती वाटायची... पण तिथे सांगणार कोणाला? आणि कसे? शिवाय इज्जतीचा प्रश्न होता ना! मनात म्हटलं 'आपण बिनतक्रार डोळे मिटून बसून टाकायचं. जे काय होईल ते होवो... आणि काय सांगू... ती राईड खरोखर मी जी काय एन्जॉय केली आणि त्या क्षणी त्या गोष्टीची माझी भीती कायमचीच निघून गेली! त्यानंतर मी कोणत्याही राईडमध्ये बसायला कधीच घाबरले नाही.

झालं!

दुसऱ्या दिवशी आम्ही सगळे लोणावळ्याला गेलो. मला काय ठाऊक... तिथे आता दुसरे संकट माझी वाट बघत होते ते. तिथे त्या हॉटेलमध्ये छान मोठा स्विमिंग पूल होता. सगळे म्हणाले 'चला आता मस्त स्विमिंग करू!' सगळ्यांनी होकार भरला आणि पाहतापाहता सर्व जण उतरलेदेखील पाण्यात! जणू नवीन सूनबाई किती धाडसी आहेत हे पाहण्याची रोज एकेक परीक्षाच ठेवली होती सासरच्या मंडळींनी! अगदी माझ्या सासूबाईपासून जाऊ-नणंद... सगळ्यांना पोहता येत होते.

मी म्हटले 'तुम्ही जा पोहायला. मला नाही पोहता येत. मी नाही पाण्यात येणार.' तसे माझ्या नवऱ्याने 'ये गं. काही नाही होत; इथे बघ किती कमी खोली आहे!' असे म्हणत मला धरून पाण्यात नेले. आदल्या दिवशीप्रमाणे थोडा वेळ मी न घाबरण्याचे नाटक केले... पण मनाची भीती अखेर डोळ्यांतून बाहेर पडली आणि मी अचानक ढसाढसा रडायलाच लागले. मग काय... सगळे जण मला हसू लागले.

थोडक्यात... मी माझ्याच मनात त्या दिवशीच्या परीक्षेत नापास झाले. मला तो माझा अपमान वाटला. स्वतःचा रागपण आला... पण माझ्या आईबाबांना पोहता येत नव्हते... त्यामुळे त्यांनी मला पोहायला शिकण्याचा कधी आग्रह नाही धरला आणि साताऱ्यात मी कॉलेजला जाईपर्यंत पोहायला शिकायचे तर स्विमिंग पूल नव्हताच मुळी... त्यामुळे मी स्विमिंग शिकण्याचा प्रश्नच नव्हता आला कधी! त्या दिवशीच्या माझ्या रडण्याने पुढे कधी कोणी मला पोहायला येण्याचा आग्रह करण्याचे धाडस केले नाही. किरण-माझा नवरा मात्र 'प्रत्येकाला पोहता यायला हवं; तू खूप मोठी मजा मिस करतेस' असे मला नेहमी समजावत असे... पण माझे मात्र स्विमिंग शिकण्याचे धाडस कधी झालेच नाही.

पुढे माझी मुलगी सानिका जशी पाच वर्षांची झाली... तसे आता तिला मात्र स्विमिंग यायला हवे, तिचे माझ्यासारखे हसू होता कामा नये असे माझ्या मनाने घेतले आणि तिचा स्विमिंग क्लास सुरू झाला. दोन दिवस काठावर ब्रिदिंग करा, पाण्यात पाय बुडवा असे चालू होते... तोपर्यंत ती मजेत होती... पण चारसहा दिवसांनी त्या एवढ्या मोठ्या पाण्यात उडी मारायची वेळ आल्यावर मात्र तिच्या रडारडीला सुरुवात झाली. बाकीची इतर मुलेपण घाबरून रडायची... पण स्विमिंग म्हटल्यावर ही घरातूनच बाहेरच निघेना. मला नाही पोहायचं म्हणून ती अगदी हातपाय आपटून रडायला लागायची... पण 'जे आपल्याला जमलं नाही ते हिला यायलाच हवं आणि अशा गोष्टी लहान वयातच शिकायच्या असतात नाहीतर माझ्यासारखं होतं...' म्हणून मीही हट्टाला पेटले होते. 'तुला स्विमिंग शिकायलाच हवं!' असे म्हणून मी तिला अक्षरशः ओढत, फरफटत तशीच पोहायला घेऊन जायचे. हा प्रसंग आज घडल्याइतका मला आठवतो आहे. तेव्हा किरणसुद्धा मला म्हणायचा 'अगं अजून लहान आहे ती. थोडी मोठी होऊ दे; येईल तिला स्विमिंग!' पण मी काहीही ऐकायला तयार नव्हते!

तिची रडारड बघून स्विमिंग शिकवणाऱ्या मॅडम मला म्हणाल्या 'तुम्हीपण शिका ना तिच्याबरोबर स्विमिंग! तुम्हीपण पाण्यात उतरलात की ती रडायची नाही.'

झालं!

त्यांनी पुन्हा एकदा माझ्या वर्मावर बोट ठेवले. क्लास सुरू करताना तिच्यानंतर खरेतर मलाही स्विमिंग शिकायचे आहे... पण मला पाण्याची खूप भीती वाटते असे मी त्यांना मोघम बोलले होते... पण दोघी एकदम नको. तिच्यानंतर मी शिकेन! का? तर 'मी घाबरले तर ती शिकायची नाही...' असे उत्तर देऊन मी माझी सोडवणूक करून घेतली होती. माझ्या मनात खरेच स्विमिंग शिकायचे होते... कारण तो अपमान मी अजून विसरले नव्हते. 'दाखवतेच मी स्विमिंग शिकून...' असे एक मन म्हणत होते तर दुसरीकडे त्या तलावात उडी मारण्याची कल्पनासुद्धा माझ्या छातीत धडकी भरवत होती!

स्विमिंगची मॅडम अनघा म्हणाली 'मी आहे ना तुला भीती वाटणार नाही असे मी शिकवेन! तू फक्त 'मला शिकायचे आहे...' असे तुझ्या मनात पक्के कर! तुला हसणाऱ्यांना तुला दाखवून द्यायचे आहे ना की, मलापण स्विमिंग येते म्हणून! मग वयाचा, वजनाचा विचार करू नकोस! कोणतीही गोष्ट शिकायला वयाचा अडसर नसतो. तू फक्त हो म्हण! तुझ्या या छोट्याशा मुलीला... जिची

तुला खूप काळजी आहे तिला तू विश्वासाने माझ्यावर सुपुर्द केलंस ना? मग? आता तू का घाबरतेस? तिच्याशी बोलल्यावर माझा आत्मविश्वास थोडा बळावला. तो 'त्या' दिवाळीचा पहिला दिवस आठवला; त्याउलट्या फिरणाऱ्या ट्रेनमध्ये मी बसले आणि नंतर वाटले की, आपण उगीचच इतके घाबरत होतो आणि किती मज्जा आली. तसेच होईल कदाचित! नाही! तसच होणार! काही झाले तरी मला स्विमिंग यायलाच हवे! माझेच मन मला समजावत होते. मग मात्र मनातले सगळे नकारात्मक विचार मी अक्षरशः हाकलून दिले आणि ती मला बुडून मरू देणार नाही या अनघावरील विश्वासाच्या बळावर 'पोहायला शिकायचेच...' या जिद्दीने मी दुसऱ्या दिवशी पाण्यात उतरले .

आधी पाय पुरतील इतक्या पाण्यात उतरून चालायला, मग काठाच्या बारला धरून पाण्यात डोके घालून श्वसन करायला अनघाने मला शिकवले. नंतर नुसते उभे राहून ब्रेस्ट स्ट्रोकची क्शन करत पाण्यात डोके घालून ब्रिदिंग करायचे आणि नंतरच्या स्टेपमध्ये अलगद पाय सोडून तेच करायचे! किती सोपे वाटत होते ते सगळे आणि मी फक्त आठच दिवसांत छान पोहायला लागले! माझा आनंद गगनात मावेना! या आठ दिवसांसाठी मी इतकी वर्षे घाबरत काढली होती. मला हसणाऱ्यांना आज पोहायला शिकून मी उत्तर दिले होते... पण आता त्याहून अधिक आनंद मला मी माझ्या भीतीवर विजय मिळवल्याचा होत होता. मग ब्रेस्ट स्ट्रोकबरोबरच मी बॅक स्ट्रोक, फ्री स्टार्ट, बटरफ्लाय हे स्विमिंगचे प्रकारही शिकले. आमच्या घरच्या सगळ्यांना पोहता येत होते... पण ते नदीत, विहिरीत पोहायला शिकले होते. शास्त्रोक्त, ब्रिदिंग करत, डोके पाण्यात घालून त्यांना पोहता येत नव्हते त्यामुळे आता आमच्या कुटुंबातील व्यवस्थित पोहणारी व्यक्ती मीच होते आणि याचा मला अभिमान वाटत होता. आता माझ्या नवऱ्याची कॉलरही ताठ झाली होती ती वेगळीच! त्याची रडूबाई बायको आता उत्तम पोहू लागली होती!

त्यानंतर मात्र स्विमिंगपूल दिसला की मनसोक्त पोहण्याची मजा मी लुटू लागले. स्विमिंग शिकल्यानेच नंतर किरणबरोबर गोवा, पटाया, फुकेत मॉरिशस, स्पेन, सगळीकडच्या समुद्रांत पोहण्याचा आनंद मी घेऊ शकले. हळूहळू असे लक्षात येऊ लागले की, पोहत असताना आणि पोहून आल्यावर कमालीचे फ्रेश आणि रिलॅक्स वाटते. आता आज इतक्या वर्षांनीसुद्धा प्रत्येक वेळी पाण्यात उतरताना, पोहता येत नसल्याने आपण कितीतरी क्षण मिस केले असे वाटते आणि पोहायला शिकवणारी माझी गुरू अनघा साबणे हिचे मनोमन आभार मानते. जीवनातील हा स्वर्गीय आनंद आज तिच्यामुळे मी अनुभवते आहे हे मी कधीही विसरू शकत नाही. अनघाऽ तुला माहीतही नाही की, गुरू म्हणून मी तुझे किती वेळा स्मरण केले असेल. आज या निमित्ताने तुला मनःपूर्वक त्रिवार वंदन!

मला भावलेला गुरू अॅन यामिनी पोंक्षे

गुरू म्हटले की, डोळ्यांसमोर एक ऋषितुल्य व्यक्तिमत्त्व उभे राहते. गुरू म्हणजे श्रेष्ठ, गुरू म्हणजे महान, गुरू म्हणजे थोर. प्रत्येकाच्या आयुष्यात गुरू म्हटले की, कोणी ना कोणी महत्त्वाचे व्यक्तिमत्त्व असतेच. बहुतेक वेळा ते व्यक्तिमत्त्व हे आपल्यावर संस्कार करणाऱ्यांपैकी कोणाचेतरी असते. आई, वडील, शिक्षक, आपल्यावर प्रभाव पाडणाऱ्या व्यक्ती इत्यादी लोकांच्या स्वरूपात गुरू असू शकतो... पण मी इथे ज्या गुरूविषयी लिहिणार आहे... तो गुरू या सर्व गुरूंसाठी कारक असणारा. आपल्याला आपल्या आयुष्यात कसे गुरू भेटतात? आपल्या शिक्षणाची पद्धत कशी असावी? शिक्षणाचे क्षेत्र कोणते असावे? आयुष्यात कोणत्या टप्प्याला कशा स्वरूपात मार्गदर्शक भेटावा? यांसारख्या गोष्टी ज्या ग्रहाच्या अमलाखाली येतात तो गुरू ग्रह होय.

सूर्यमालेतील आकाराने सर्वात मोठा ग्रह म्हणजे गुरू होय. गुरू या शब्दाशी महान हा अर्थ म्हणूनच जोडला गेला असावा. पृथ्वीच्या साधारणपणे साडेतेराशे पट एवढा मोठा असा हा ग्रह अत्यंत तेजस्वी आहे. गुरूचे तेज हे स्थिर असते.

गुरू हा पुरुष ग्रह असून नैसर्गिक शुभ ग्रह आहे. त्याचा रंग सोन्यासारखा पिवळा असून तो शुभप्रभाव पडणारा आहे आणि म्हणूनच पत्रिकेतील कुयोगांचे अंतर्गत निवारण करणारा ग्रह आहे. साधारण चाळिशीतील व्यक्तीप्रमाणे प्रौढ वयाचा तेजस्वी ग्रह आहे. चेहऱ्यावर सात्त्विक भाव असलेला गुरू समाधानी, शांत, विचारी बौद्धिक तेज असणारा असा आहे. गुरुप्रधान व्यक्तींचे मधले दोन दात (Bunny teeth) थोडे पुढे असतात.

एक आदर्श, भारदस्त, संयमी, शांत, परोपकारी, उत्तम शिक्षक, मार्गदर्शक, सात्त्विक आणि उंची खाण्यापिण्याची आवड असणारा, परिपक्व, मांगल्य सेवावृत्ती, धर्माचरण, नीतिमत्ता, ध्येयवादी, आशावादी असा गुरूचा स्वभाव वर्णन करता येईल.

विद्येचा कारक ग्रह असल्याने सर्व प्रकारचे शिक्षण हे गुरूच्या कारकत्वात येते. तो उत्तम विद्यार्थी आहे. तसेच तो उत्तम शिक्षकही आहे. तो सखोल अभ्यासक आहे. वाचन, मनन, लेखन करणारा ग्रह आहे. शिक्षणाकरता जे समर्पण लागते ते यांच्याकडे आहे. अत्यंत नम्र, मृदू, विचारी असा हा ग्रह आहे. यांच्याकडे अफाट बुद्धिमत्ता आहे... परंतु तिचे प्रदर्शन करायला त्याला आवडत नाही. यांच्याकडे उत्तम निर्णयक्षमता आहे. तो उत्तम सल्लागारही होऊ शकतो. न्यायाचा कारक ग्रह आहे. अध्यात्म आणि धर्म यांचे कारकत्व गुरूकडे दिले आहे... त्यामुळेच आध्यात्मिक प्रगती, धार्मिकता, नीतिमत्ता या गोष्टी गुरूवरून पाहतात. स्वार्थीपणा बिलकूल नाही. आपल्यासोबत आपल्या बरोबरीच्यांना पुढे घेऊन जाणारा असा हा ग्रह आहे. आपल्याबरोबर दुसराही समाधानी आहे का याची काळजी करणारा ग्रह आहे. ऐन थंडीच्या दिवसांत पांघरूण घेऊन गुरफटून झोपण्यापेक्षा बाहेरच्या थंडीत कुडकुडणाऱ्या माणसाला मदत करण्याची त्याला इच्छा असते.

अर्थात ही सर्व चांगल्या किंवा सरळ गुरूची लक्षणे आहेत. जेव्हा एखाद्याच्या पत्रिकेत बिघडलेला गुरू असतो त्या वेळेस वर वर्णन केलेल्या गुरूच्या स्वभावाच्या उलट गोष्टी पाहायला मिळतात. असा गुरू अहंकारी बनवतो. काही वेळा गैरवर्तन करणारे शिक्षक, भोंदू साधूसुद्धा अशा गुरूमुळेच होतात.

सर्व पुराणशास्त्रे ही गुरूच्या कारकत्वात येतात... त्यामुळे ज्योतिषशास्त्र हेसुद्धा गुरूच्या कारकत्वात येते. या शास्त्रानुसार गुरूच्या दोन राशी आहेत... धनुरास आणि मीनरास... या दोन्ही त्याच्या स्वराशी आहेत. धनुरास ही बेधडक व कर्तृत्ववान रास आहे... तर मीन ही शांत, निर्मळ आणि अध्यात्माकडे झुकणारी रास आहे. संतसंप्रदाय, शिक्षणसंस्था, सेवाभावी संस्था या गुरूच्या कारकत्वात येतात. तसेच अशा संस्था स्थापन करणारे जे लोक असतात त्यांच्या पत्रिका गुरुप्रधान असतात. डॉ. हेडगेवार, गोळवलकर गुरूजी यांसारखे लोक याचे उत्तम उदाहरण आहेत.

तसे तर हा ऐहिक गोष्टींमध्ये न रमणारा ग्रह आहे. भौतिक गोष्टींमध्ये रस नसतो. तरीही सर्व प्रकारची ऐहिक सुखे, जसे आर्थिक स्थिती, विवाह, संतती हे सर्व गुरूच्या स्थितीवरच अवलंबून असते. याचबरोबर सर्व प्रकारचे मानसन्मान, कीर्ती, पारितोषिके, बक्षिसे यांसाठी गुरूची स्थिती पाहतात. सर्व शुभकार्यांसाठी गुरूच्या गोचर भ्रमणांचा विचार केला जातो.

जसे एखाद्या आदर्श शिक्षकाचे सर्वत्र लक्ष असते आणि त्याच्या दृष्टीतून सर्वांचे भलेच होते... त्याचप्रमाणे या गुरू ग्रहालासुद्धा पाचवी, सातवी आणि नववी दृष्टी असते. या दृष्टीला अमृत दृष्टी असे म्हणतात. गुरूची ज्या स्थानावर दृष्टी पडते... त्या स्थानाचे रक्षण तो करतो. कितीही संकटे आली तरी गुरू मदतीला धावून येतो आणि संकटातून बाहेर काढतो.

प्रत्येक ग्रहाचा अंमल शरीराच्या कोणत्यातरी भागावर असतो... तसा गुरूचा अंमल हा पोटावर; पचनक्रिया, लहान व मोठी आतडी, स्वादुपिंड, रक्ताभिसरण क्रिया; तसेच शरीरातील सर्व पोषक द्रव्यांवर आहे... आणि म्हणूनच त्याचा अंमल मेदावरसुद्धा आहे... त्यामुळे गुरुप्रधान व्यक्ती या थोड्या स्थूलत्वाकडे झुकणाऱ्या असतात. आपण ज्याला बोली भाषेत आडवा बांधा म्हणतो तशा स्वरूपाच्या असतात.

गुरू हा वृद्धीचापण कारक आहे. यात आणखी एक गोष्ट आहे ती म्हणजे पेशींची वृद्धी... जी सध्या फारच महत्त्वाची आहे. पेशींची वाढ अयोग्य झाली तर कर्करोगाशी संबंध आहे. एका सर्वेक्षणात कर्क राशीतला गुरू कर्करोगाच्या वाढीस पोषक ठरतो असे आढळून आले आहे.

मी मानसशास्त्रीय दृष्टीने जेव्हा ग्रहयोगांचा अभ्यास करत होते... त्या वेळेस मला असे जाणवले होते की स्किझोफ्रेनिया, हॅल्युसिनेशन्स आणि इल्युजन्स यांसारख्या आजारांत गुरूची भूमिका खूप महत्त्वाची आहे. ज्या पत्रिका मी अभ्यासल्या त्यांत गुरू स्वराशीतला किंवा कर्क राशीचा होता.... यात मी लावलेलं लॉजीक असे की, हे आजार वाढतच जातात... म्हणजे वृद्धी हा भाग आला आणि या आजारात व्यक्ती स्वतःचे एक कल्पनाविश्व निर्माण करते... त्यासाठीपण गुरू पोषक ठरतो.

अशा प्रकारे गुरू ग्रह कसा आहे हे वरील माहितीमधून समजेल. मला स्वतःला वेळोवेळी योग्य मार्गदर्शन लाभले हे याच गुरूमुळे. चंद्रावरून गुरुभ्रमणामध्ये नवनवीन शास्त्रे शिकण्याची संधी मिळाली ती याच गुरूमुळे. खरेतर गुरूच्या मार्गदर्शनाचे अनेक किस्से सांगता येतील... परंतु शब्दांची मर्यादा आहे.

असा हा मला भावलेला आणि आपणा सर्वांना लाभलेला सत् स्वरूपाचा विस्तार आणि वृद्धी करणारा, नि संतोष आणि समाधान देणारा.... 'देवगुरु बृहस्पती'

गुरू

अनं अस्मिता आपटे

आई, वडील, आजी, आजोबा, शिक्षक हे माझे नकळत्या वयापासून असणारे प्रथम गुरू आणि आदर्श आहेत... पण आज मी तुम्हाला माझ्या क्रोशागुरू वसुधाताई नागवेकर यांच्याबद्दल सांगणार आहे. आमच्या शेजारी राहणाऱ्या वसुधाताईंना सर्व जण वैनी म्हणत असू... अगदी त्यांची मुलेही त्यांना वैनीच म्हणायची. त्या क्रोशाचे काम खूपच छान करायच्या. दारावरचे तोरण, रुमाल, टेबलक्लॉथ, गुलाबाची फुले, झेंडूची फुले, लेस असे अनंत प्रकार करायच्या. सगळे काम सुंदर आणि सुबक असायचे. तुम्ही मला शिकवाल का? असे मी त्यांना विचारल्यावर त्या लगेच तयार झाल्या. त्यांनी मला शिकवायला सुरुवात केल्यावर मला काही ते समजेना आणि नीट येईना. माझी चिडचिड होऊ लागली... पण वैनी मात्र अतिशय शांत राहून मला शिकवत असत. एकदाचे मला क्रोशाचे विणकाम यायला लागले. मग मी माझ्या बहिणीसाठी स्वेटर केला. त्यानंतर मात्र मी पस्तीस वर्षे क्रोशाचे काहीच केले नाही. मग परत थोडे काम करायला सुरुवात केली.

२०१५मध्ये 'मदर इंडिया क्रोशा क्वीन' हा एक ग्रुप तयार झाला. त्याची मी मॅबर आहे.

आम्ही भारतीय महिलांनी जानेवारी २०१६ मध्ये १११४८.५ चौरस मीटर लोकरीचे ब्लॅक्रेट क्रोशाचे विणकाम करून तयार केले. साऊथ अफ्रिकेतील महिलांनी लोकरीचे ३५०० चौ. मी. ब्लॅक्रेट केले होते. त्यांचे रेकॉर्ड आम्ही मोडले. त्याची गिनीज वर्ल्ड रेकॉर्डमध्ये नोंद झाली. सहभागी महिलांना त्यांनी सर्टिफिकेट दिले. सर्टिफिकेट हातात आल्यावर इतके भारी वाटले! क्रोशाच्या विणकामाची अशी सुंदर भेट मिळेल असे स्वप्नातही वाटले नव्हते. मला त्याच वेळी वैनीची आठवण आली. त्यांनी जर मला शिकवले नसते तर आज मला असे सर्टिफिकेट मिळाले नसते.

वसुधा नागवेकर या माझ्या गुरूंना त्रिवार वंदन!!!

शुभस्य

अनं अस्मिता आपटे

मी... माझं...

हे राहिलं... ते राहिलं...

मला कोणी विचारलंच नाही...

कशाला करावी उठाठेव?

आत्ता जे समोर आहे

त्याचा कर ना विचार...

अजूनही वेळ भरपूर आहे

खूप काही करू शकतो...

मेंदूला जरा चालना दे

पोळ्या लाटतालाटता वेगळं काही नक्की सुचेल...

झटपट काम करून मोकळी हो

हातात लेखणी घेऊन बस

आज काय आणि कसं करायचं

योजना आखून ठरवून टाक...

हुश्र होऊन जाईल...

मनाला-शरीराला उत्साह येईल

उद्याचे काम संपले की परत नवीन विचार... नवे संकल्प...

जुनं काही आठवायला

वेळच मिळणार नाही...

मग आता

नाही ना जाणार भूतकाळात...

चलाऽ

शुभस्य शीघ्रम्!

आनंद द्या... आनंद अनुभवा...!

Profession as an opportunity to serve

PP Rtn. Govind Patwardhan

Second object of Rotary is “High ethical standards in business and professions; the recognition of the worthiness of all useful occupations; and the dignifying of each Rotarian's occupation as an opportunity to serve society.

Therefore when one joins Rotary it opens an opportunity to serve society. For the occupations related to health and education liker Doctor or teacher service to society is inherent. However many wonder how they can serve society through their business, vocation or profession. Take for example a stationery merchant. If your club decides to help economically weaker and needy students by providing them notebooks and other educational aids... The stationery merchant can make it available at concessional rates through his contacts. By doing so he has served the society.

I remember... when I was the President, I floated the idea to design project based on expertise of club members. A member was an electrical contractor. I spoke to him and a project was conceptualised. At that time many electrical kitchen gadgets had become popular. 'Safety precautions for household electrical gadgets' was the subject of project. It was organised in housing societies during afternoon time, when women get some leisure time. Our member explained various precautions to be taken not only to avoid mishap but to optimise the use and reduce the bill. A electrical gadget manufacturer sponsored it. It was very successful and earned award for functional literacy.

In recent years, the motto is bigger and bolder projects. They are essential for making impact in society. But one must not forget that vocation-based projects are necessary for fulfilling the object of Rotary. What is needed is little imagination.

It reminds me of words of Martin Luther King, Jr.

Everybody can be great, because everybody can serve.

Excerpts from his famous speech are “If you want to be important—wonderful. If you want to be recognized—wonderful. If you want to be great—wonderful. But recognize that he, who is greatest among you shall be your servant. That's a new definition of greatness. By giving that definition of greatness, it means that everybody can be great, because everybody can serve. You don't have to have a college degree to serve. You don't have to make your subject and your verb agree to serve. You don't have to know about Plato and Aristotle to serve. You don't have to know Einstein's theory of relativity to serve. You don't have to know the second theory of thermodynamics in physics to serve. You only need a heart full of grace, a soul generated by love. And you can be that servant.”

August is Membership month. My appeal to all Rotarians... if you know someone who is graceful, a soulfull of love... then propose his name for membership whatever may be his vocation. It will open him an opportunity to be great and also unparalleled fellowship.

- सभासदांचा सहभाग वाढावा हा हेतू
- सभासदांच्या कलागुणांना वाव
- चित्रकला, फोटोग्राफी, कथा, लेख, कविता
- व्यक्तिगत, कौटुंबिक, व्यावसायिक गवसणी

तुमचा लेख आवर्जून द्या....

समन्वयक.....
एके / यामिनी

कलाकारी

लॉकडाऊन संपायची चिन्हे दिसेनात...

तशात नवरा कोरोना वॉरिअर म्हणून हॉस्पिटलमध्ये जाऊ लागला. दोन्ही मुली अशा देशात एकेकट्या... जिथे या रोगाचा प्रकोप. अशा वेळेला मन शांत ठेवणे आणि दिवस आनंदात घालवणे हे माझ्यासाठी आव्हानच होते.

मग मी ओटीटी प्लॅटफॉर्मची मदत घेतली.

अशी एखादी सिरियल बघावी की, ज्यात फार सेक्स नको, हिंसा नको आणि आटोपशीर हवी.

रिलॅक्स करणारी हवी आणि मनाला सकारात्मकरीत्या गुंतवून ठेवणारीपण हवी.

फार माहितीपूर्ण, तात्त्विक, सामाजिक न्यायअन्याय यांचा ऊहापोह करणारीपण नको...

आता यात बसेल असे काय बरे पाहावे, म्हणून मी नेटफ्लिक्स आणि प्राईम, दोन्हीवरच्या सिरियल्सचे रिव्ह्यूज पाहायला सुरुवात केली.

आणि मला ती सापडली...प्राईमवर...द मेन्टलिस्ट...

त्याच्या रिव्ह्यूजमध्ये प्रेक्षकांनी त्याचे इतके कौतुक केले होते, त्यातल्या हिरोची इतकी तारीफ केली होती की, मी ठरवले की, ट्राय तरी करून बघू या.

खरे म्हणजे ही डिटेक्टिव्ह सिरियल आहे... पण एकेक भागात एक कथा संपणारये... म्हणून बघायचे ठरवले.

त्रासदायक वाटली तर नको पुढे बघायला.

पहिले एकदोन भाग जरा बळेबळेच बघितले... कारण त्यात घुसायला वेळ लागला जरा आणि मग जसेजसे पुढचे भाग मी बघू लागले...खल्लास.

रिव्ह्यूज मध्ये फिदा असलेल्या अनेक प्रेक्षकांतली मी एक झाले.

कॅलिफोर्निया ब्यूरो ऑफ इन्व्हेस्टिगेशन (California beauro of investigation - CBI) यांच्या काल्पनिक केसेस प्रत्येक भागात आहेत. (असा ब्यूरो खरेच आहे का माहित नाही.)

अशा शेकडो गुन्हेगारी सिरिज आज उपलब्ध आहेत.

मग यात असे खास वेगळे काय आहे ?

पहिले म्हणजे यातला क्राईम अत्यंत संयमित आहे,

बीभत्सपणा अजिबात नाही.

अंगावर येणारा रक्तपात, बलात्काराची दृश्ये असे काहीही नाही. सेक्ससिन्स अजिबात नाहीत. दुसरे आणि सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे...

यात आहे पॅट्रिक जेन... जो एक फिजिक आहे. त्याच्याकडे जबरदस्त सिक्सथ सेन्स आहे... ज्यामुळे तो केसचा छडा लीलया लावतो. त्याच्यासोबत आहे त्याची बॉस लिस्बन, एजंट चो, व्हॅन पेल्ट, एजंट रिग्सबी आणि डिपार्टमेंटची अजून काही मंडळी...

ही टीम मिळून प्रत्येक केस सोडवते. प्रत्येक केस फार भारी आहे असे नाही... पण तरीही आपल्याला त्यातला क्षणक्षण आवडत राहतो.

याचे मुख्य कारण... त्याचा हीरो पॅट्रिक जेन (सायमन बेकर) याचा जबरदस्त वावर आणि त्याचे अत्यंत निर्मळ, निरागस हसू. मागे एक स्टोरी पण चालू राहते.

पॅट्रिकच्या बायकोला आणि मुलीला रेड जॉन नावाच्या माणसाने मारलेले आहे आणि त्याचा छडा लावण्यासाठी पॅट्रिक जिवाचे रान करतो आहे.

पॅट्रिक थोडा उद्धट आहे... पण मनाने अत्यंत निरागस आहे... म्हणून त्याची बॉस लिस्बन आणि टीम त्याच्यावर अत्यंत प्रेम करते आहे.

या टीममध्ये एकमेकांबद्दल असलेला जिवाळा, त्यांच्या नात्यांचे बंध आपल्याला त्या सिरियलभर धरून ठेवतात.

शेवटी माणसे, त्यांच्यातली नाती सगळीकडे सारखीच की!

भारत असो की अमेरिका...

आणि माणुसकीचे नाते तर सगळीकडेच तितकेच महत्त्वाचे.

हाच या सिरियलचा यूएसपी आहे....

रिव्ह्यूजमध्ये लोकांनी लिहिले होते की, सातवा सीझन संपल्यावर आम्हाला खूप काही चुकल्यासारखं होतंय, वाटतंय... वगैरे....

एकेक वाचून मला हसू येत होते तेव्हा...

पण माझीपण अवस्था बहुतेक तशीच होणारे...

म्हणून पुरवून-पुरवून पाहतेय. चौथा सीझन चालू केलाय.

गंमत म्हणजे माझा नवरासुद्धा घरी आला की चक्क म्हणतो...

अगं मेन्टलिस्ट लाव आधी....

शेती आणि नफा अॅन माधवी देशपांडे

जो व्यवसाय नफा मिळवून देतो तोच व्यवसाय जास्तीत जास्त लोक स्वीकारतात. शेती-व्यवस्थापन हे व्यवसायाच्या स्वरूपात विकसित होण्याच्या आधीपासूनच मनुष्य शेती करत आला आहे. त्या दृष्टिकोनातून शेती हा एक आदिम व्यवसाय आहे. मग शेतीतून नफा मिळतो की नाही याचा विचार करायची गरज काय? तर एक म्हणजे शेतीतून काहीच नफा मिळू न शकल्यामुळे अनेक दुर्दैवी जीवांना जग सोडावे लागले आणि दुसऱ्या बाजूला जास्तीत जास्त नफा कमावण्याच्या उद्देशातून अशा पद्धती अवलंबल्या गेल्या की, त्याच्यामुळे ज्या जमिनीवर शेती करायची ती जमीन केवळ कोरड्या मातीचा किंवा रेतीचा पातळ थर या रूपात उरली!

आता नफा मोजण्यासाठी खर्च काय आणि किती येतो याचा नक्की आकडा काढायला हवा. बियाणे, हत्यारे, जनावरे, औषधे, खते, चारा, इरिगेशनचे पाईप असे अनेक खर्च आहेत. आपण यातील काही खर्चाचा विचार करू.

खते— कोणतेही रासायनिक खत घातले तर त्यातला तीस टक्केच फक्त भाग मुळांपर्यंत पोहोचतो आणि सत्तर टक्के भाग जमिनीत, पाण्यात, हवेत वाया जातो. जी जीवनसत्त्वे आपण खतांमधून देतो (मग ती खते रासायनिक असोत किंवा सेंद्रिय) तीच जीवनसत्त्वे मुळांना घेता येणाऱ्या स्वरूपात पुरवणारे जिवाणू मातीमध्ये असतात आणि हे काम ते फुकट करतात. खरे पाहता जे तीस टक्के खत आपण पुरवतो ते देखील निरुपयोगी ठरू शकते. आपण या जिवाणूसाठी राहण्याजोगे घर तयार ठेवायला हवे. जाताजाता नमूद करण्यासारखी एक गोष्ट म्हणजे रासायनिक खतेदेखील काही प्रमाणात जमिनीखालील जिवाणूंच्या जिवनाला मारक असतात. आपल्याला वाटते की, फक्त मारक औषधांमुळे जिवाणू मरतात; तर तसे नाही.

औषधे — एकेका किडीसाठी १७०० जातींच्या विविध शत्रू किडी आहेत म्हणजे किडे, अब्या, जमिनीखालचे किडे यांना अटकाव करणारे अनेक उपाय निसर्गात आहेत. आपण योग्य त्या कीटकाला आकर्षित करणारे उपाय करायला हवेत. जसे सापळा पीक लावणे. सापळा पीक म्हणजे मुख्य पिकावर येणारी कीड ते स्वतःकडे आकर्षित करते. उदाहरणार्थ, मका मुख्य पिकाच्या आधी पेरला जातो... जेणेकरून मुख्य पिकावर फुले येतेवेळी भाताला तुरे आले असतील आणि कीड मक्यावर जाईल किंवा झेंडूसारखी झाडे लावणे... ज्यांची मुळे सूत्रकृमींपासून संरक्षण देतात.

पाणी व्यवस्थापन — पाणी जमिनीत मुरणे अत्यंत आवश्यक असते. मुळांच्या जवळ दिलेल्या खतमिश्रित पाण्यापेक्षा, जमिनीतून घेतलेले अनेक जिवाणूंनी प्रक्रिया केलेले पाणी खूप पोषक असते... शिवाय त्यामुळे मुळे जमिनीत रोवली जातात आणि थोड्या जास्त पावसाला किंवा जराशा कमी पावसाला बळी पडत नाहीत. पाऊस पडल्यावर किती वेळात पाणी जमिनीत मुरते हा काळ मोजणे फार आवश्यक असते. जर पाणी मुरले नाही तर ते वाहून जाते आणि जाताना बरोबर माती आणि पोषक द्रव्य घेऊन जाते. असे झाले की मग पाणी जमिनीत जिरवण्याचे आणि उपसण्याचे जास्तीचे प्रयत्न करावे लागतात आणि त्यासाठी खर्च करावा लागतो. आच्छादन पिके असतील किंवा गवताच्या आच्छादनाचा वापर केला असेल, एकाच प्रकारचे पीक न घेता, एकत्रित समन्वय साधून विविध प्रजातींची लागवड केली असेल; तर नैसर्गिकरीत्या पाणी उत्तम मुरते आणि पुरते. मुख्य म्हणजे जमीन उघडी राहता कामा नये.

असे प्रत्येक मुद्द्यावर विचार केला तर लक्षात येईल की, आपण अनेक गोष्टींवरचा खर्च कमी करू शकतो आणि खर्च कमी तर नफा जास्त. शब्दमर्यादामुळे सगळे लिहिणे शक्य नाही पण करण्यासारखे खूप आहे.

पुस्तक परिचय सदानंद महाजन

भगवद्गीता भारतातील ज्ञानवारशाचा मानबिंदू ठरली आहे. सर्वसामान्य जनांना कळावे म्हणून संत ज्ञानेश्वरांनी या संस्कृत महाबोध्याचे 'भावार्थदीपिका' अर्थात ज्ञानेश्वरीच्या रूपाने निरूपण केले. एक धर्मग्रंथ; कर्म, ज्ञान आणि भक्तिमार्ग यांतील सिद्धान्त आणि व्यवहार यांचा मेळ घालणारा ग्रंथ; विज्ञानसूचक अथवा परमार्थसाधक ग्रंथ; अशा बऱ्याच अंगांबरोबर व्याकरण, शब्दशास्त्र, व्युत्पत्तिशास्त्र अशा बाजूंनीही ज्ञानेश्वरीचा सखोल अभ्यास झाला आहे आणि होत आहे. डॉ. रा. शं. वाळिंबे यांनी ज्ञानेश्वरीच्या अलौकिक काव्यातील विविध सौंदर्याचा आस्वाद घेण्याच्या वेगळ्या दृष्टीने 'ज्ञानेश्वरीतील विदग्ध रसवृत्ती' हा ग्रंथ लिहिला आहे.

शब्दांना जे पूर्णपणे अप्राप्य आहे अशा तत्त्वाला रूप प्राप्त करून देण्याची किंबहुना अतींद्रिय गोष्टींचीही इंद्रियांना अनुभूती प्राप्त करून देण्याची महत्त्वाकांक्षा ज्ञानेश्वरांनी ज्ञानेश्वरीतच व्यक्त केली आहे. अरूपाचे असे रूप दाखवणे ही शास्त्रज्ञाची अथवा तार्किकाची नव्हे... तर प्रतिभाशाली कवीचीच भूमिका असते. ज्ञानेश्वरांनी प्रत्येक गोष्ट प्रतिभेच्या व स्फूर्तीच्या दृष्टीने पाहिली आहे असे प्रतिपादन

करून ज्ञानेश्वरांची भूमिका ही अनुभूतीतील उत्कटतेचा ध्यास लागलेल्या संवेदनशील, प्रतिभाशाली व अत्यंत हळूवार वृत्तीच्या कवीची आहे व असा 'मिस्टिक' कवी उपमानांच्या, प्रतिमानांच्या, रूपकांच्या आणि प्रतीकांच्या भाषेतच बोलतो, लिहितो; तो त्याचा स्वभावधर्म असतो असे म्हणून ह्या ग्रंथात ज्ञानेश्वरीचा सौंदर्यशास्त्रीय अभ्यास डॉ. वाळिंबे यांनी कविभूमिकेचे गृहीतक जमेस धरून मांडला आहे. गीता हा समन्वयवादी प्रबंध असल्याने त्याच्या अर्थाच्या निरूपणाचे निमित्त करून आर्ताच्या व्यथित मनाला

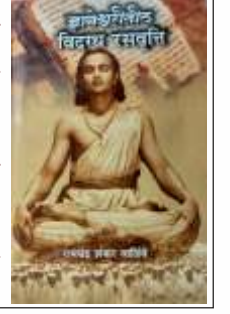
दिलासा देण्याचे काम करण्यासाठी शांत रसाची दृष्टी ज्ञानेश्वरांनी दिली आहे. तेच त्यांचे साध्य असल्याने त्याच दृष्टीला प्राधान्य देऊन वाळिंबे सरांनी ज्ञानेश्वरीतील रसपरिपोषक सौंदर्यस्थळांचे मार्मिक विवेचन या ग्रंथात केले आहे.

ग्रंथात एकूण वीस प्रकरणे आहेत. पहिल्या प्रकरणात ज्ञानेश्वरांची कवित्वाची भूमिका ज्ञानेश्वरीतील अनेक उद्धृत ओव्यांमधून स्पष्ट केली आहे. पुढील सात प्रकरणांमध्ये ज्ञानेश्वरांच्या काव्यदृष्टीचे शब्द, अर्थ, त्यांचा रसाळपणा, पदबंध, त्यांच्या शब्दसौंदर्याद्वारे परातत्वाचा स्पर्श आदींचे विस्ताराने विश्लेषण आणि विवेचन केले आहे. तोपर्यंत मराठीत अन्य कुणी न केलेले शब्द, स्पर्श, रूप, रस, गंध या पंचेन्द्रियांच्या संवेदनांवर आधारलेल्या प्रतिमांचे प्रारूप सर्व अध्यायांतील उदाहरणे देऊन, त्यापुढील तीन प्रकरणांत स्पष्ट केले आहे. दहाव्या प्रकरणात रंगांवर आधारित प्रतिमानांची चर्चा असून अकराव्या प्रकरणात रस, गंध, स्पर्श व नाद यांच्याशी संबंधित उदाहरणे अन्य मराठी, संस्कृत आणि इंग्लीश कवींच्या काव्यातील उदाहरणांची दखल घेत नमूद केली आहेत. 'नादचित्रांची रूपडी' या बाराव्या प्रकरणात इंग्रजीतील सिनिस्थेशिया या मानसशास्त्रीय प्रकाराचे प्रात्यक्षिक त्यांनी ज्ञानेश्वरीतील अनेक अवतरणांतून मार्मिकपणे दाखवले आहे. त्यानंतर ज्ञानेश्वरीतील निवडक काव्यपूर्ण कल्पनाचित्रांचे आणि पुढे शृंगारिक प्रतिमांचे विवेचन आढळते. पंधराव्या प्रकरणात साडेसहाशेहून अधिक उपमानांचे त्यांच्या उपमेयांच्या संदर्भात स्पष्टीकरण दिले आहे. सोळाव्या प्रकरणात ज्ञानेश्वरीतील रूपके; तर सतराव्या प्रकरणात उत्प्रेक्षा, अन्वय, व्यतिरेक, श्लेष, विरोध, विषम, विभावना, अत्युक्ती आदी अनेक अलंकारांची उदाहरणे देऊन त्यातील काव्यात्मकता स्पष्ट केली आहे. अठराव्या प्रकरणात अनुप्रास आणि यमके यांचा ऊहापोह असून एकोणिसाव्या प्रकरणात ओवी छंदाबाबत विस्तृत विवेचन प्रस्तुत केले आहे. शेवटच्या प्रकरणात ज्ञानेश्वरांच्या काव्यसृष्टीसंबंधित सुरेख भाष्य आहे.

ग्रंथाअंती काही परिशिष्टे जोडलेली आहेत. त्यांतील एकात पदबंध (वर्ड पॅटर्न्स) करण्याचे ज्ञानेश्वरांचे चातुर्य शंभराहून अधिक चपखल उदाहरणांनी दाखवून दिले आहे. ते खूप रोचक आहे. एकच आशय असलेल्या वेगवेगळ्या ओव्या ज्ञानेश्वरीत बऱ्याच आढळतात. त्या, तसेच महानुभाव संप्रदायातील नरेंद्र कवींच्या 'रुक्मिणी स्वयंवरातील' काही रूपकांचे साम्य, ज्ञानेश्वरांची विनयी वृत्ती प्रदर्शित करणाऱ्या तथा आत्मविश्वासाची आणि स्वकर्तृत्वाची जाणीव असणाऱ्या ओव्या, उद्धृत परिशिष्टे वाळिंबे सरांच्या चिकित्सक व सूक्ष्म दृष्टीचा परिचय करून देणारी आहेत. विदग्ध रसवृत्ती हा ज्ञानेश्वरीतीलच दहाव्या अध्यायातील एकेचाळिसाव्या ओळीतील शब्द आहे. हिंदी काव्यशास्त्रातील जवळचा शब्द म्हणजे 'शिल्पविधान'. विवेच्य विषयाला अथवा भावनेला परिपोषक अशा काव्यात्मक लावण्यांचा, त्यांतील रमणीयतेचा सौंदर्यशास्त्रीय दृष्टीने रस, अलंकार, छंद, प्रतीके, प्रतिमा आदी अंगांनी बारकाईने केलेला सोदाहरण अभ्यास व त्यांतून प्रकट होणारे ज्ञानेश्वरांचे असामान्य कवित्व-प्रदर्शन हा या ग्रंथाचा वेगळा विषय असल्याने हा ग्रंथ वैशिष्ट्यपूर्ण, उद्बोधक आणि अभ्यासनीय ठरला आहे.

ज्ञानेश्वरीतील विदग्ध रसवृत्ती
लेखक - डॉ. रामचंद्र शंकर वाळिंबे
प्रकाशन - कॉन्टिनेंटल प्रकाशन, पुणे.

आवृत्ती - तिसरी
पृष्ठसंख्या - ४४०
मूल्य - रुपये चारशे

- सभासदांचा वेगवेगळ्या विषयांवरचे दृष्टिकोन मांडण्याची जागा...
- हलकंफुलकं लेखन हवं
- पुस्तक, नाटक, चित्रपट, मालिका, वेबश्रीज
- राजकारण, समाजकारण, चालू घडामोडी

तुमचा लेख आवर्जून द्या....

समन्वयक.....

योगेंद्र नातू / अभिजित देशपांडे

दृष्टिकोन

Endowment Fund for the year 2019-20

Dr. Kiran and Dr. Geetanjali Purohit - \$ 3000

TRF for the year 2020-21

1. Rtn Sanjeev Ogale - \$1000
2. Ann Sneha Ogale - \$1000
3. Rtn Kiran Velankar - \$300
4. Rtn Swati Velankar - \$300

Donations to Rotary Poona South Trust for the year 2020-21

1. Manisha Belgaonkar - ₹15000
2. Govind Patwardhan - ₹10000
3. Sudarshan Natu - ₹51000

INDIGENOUS VENTILATOR

Rtn. Abhijit Deshpande (AB)

Shreeyash Electro Medicals has designed an indigenous ventilator on par with most high-end, expensive imported ventilators at a price that is about 20 percent of existing market prices of devices with similar features.

*- Harsh Mariwala, Founder and Chairman,
Marico Ltd. Marico Innovation Foundation (MIF) - Earnest Hemingway*

रो. डॉ. सुधीर वाघमारे

मित्रांनोऽ

जुलै महिन्यात आपल्याकरता एक अत्यंत अभिमानाची गोष्ट घडली. ती म्हणजे आपले पुणे साऊथचे रो. डॉ. सुधीर वाघमारे यांच्या श्रीयश इलेक्ट्रो मेडिकल्स या कंपनीने तयार केलेल्या व्हेंटिलेटरला मॅरिको फाउंडेशनच्या COVID-19 Challenge मध्ये प्रथम पारितोषिक मिळाले. त्यानिमित्त त्यांच्याशी केलेली बातचीत

[CNBC TV18 चॅनेलवरील मुलाखत येथे पाहा](#) [Hindu Business Line मधील बातमी येथे वाचा.](#)

नाट्य परिषद, सांगली- वाचन कट्टा

अँन प्रिया अंबिके

आपल्या क्लबमधील उत्साही अँन प्रिया अंबिके हिने लिहिलेल्या आणि वाचन केलेल्या अभिवाचनाची नाट्य परिषद, सांगली वाचन कट्टामध्ये निवड झाली.

तुझे खूप खूप अभिनंदन प्रिया!

तिने स्पर्धेमध्ये सादर केलेले अभिवाचन पुढील यूट्यूब लिंकवर पाहा - [YouTube Link](#)

असा मी असा मी

Rtn. Dr. Bhushan Ganvir is a Consultant Arthroscopic and Sports Medicine surgeon at Lokmanya Group of Hospitals, Pune. Post completion of the basic arthroscopic training in India, he persuaded fellowships in Arthroscopy and Sports Medicine from Barcelona, Spain and On-site training program at Seoul, South Korea (Knee and Shoulder).

He is a reviewer in prestigious international publications like AJSM (American journal of Sports Medicine), OJSM (Orthopaedic journal of Sports

Medicine) and recently he has been honored as a reviewer in KSSTA (European journal of Sports Medicine).

He is also an integral research team member with Dr. Ramon Cugat at Quiron Hospital at Barcelona Spain, a center specializing in advanced shoulder and knee Arthroscopic surgeries.

Beside basic and advanced Arthroscopic surgeries of Knee and shoulder, his expertise is in Meniscal transplantation and Cartilage implantation.

He has been awarded with a certificate of appreciation by American journal of Sports Medicine.

Dr. Bhushan Ganvir also performed Super specialist Arthroscopic surgeries at Addis Ababa, Ethiopia in Feb 2020 at International Endoscopic Surgical camp organized by Lokmanya group of Hospitals in collaboration with Rotary Club South Pune.

Family details

Spouse - Dr. Neha Ganvir, consultant MD Pathology at YCM hospital, Pune.

Mother - Fulan Ganvir- a doting housewife.

अॅडव्होकेट गोविंद यशवंत पटवर्धन (१९७३ पासून करसल्लागार)

बीकॉम एलएलबी

इमेल - gypatwardhan@gmail.com

मोबाईल - ९८२२० ४८८१०

विशेष क्षेत्र - व्हॅट, एलबीटी, जीएसटी - अप्रत्यक्ष कर

व्यावसायिक अनुभव आणि कारकिर्द

➤ आयकर विक्रीकर सल्लागार संघटना पुणे, अध्यक्ष २००३-०४;
सेल्स टॅक्स प्रॅक्टिशनर्स असोसिएशन ऑफ महाराष्ट्राचा दोन वर्षे आणि
ऑल इंडिया फेडरेशन ऑफ टॅक्स प्रॅक्टिशनर्सचा एक वर्ष मॅनेजिंग
कमिटी सभासद.

- मराठा चेंबर ऑफ कॉमर्स, पुणेच्या स्टेट टॅक्सेशन कमिटीचे अध्यक्ष - आठ वर्षे.
- महाराष्ट्र शासनाच्या विक्रीकर खात्याच्या अॅडव्हायझर कमिटीचे सदस्य.
- विक्रीकर खात्याच्या जीएसटी (वस्तुसेवा कर) डिस्कशन ग्रुपचा सभासद.
- २००७-०८ सालचा, सेल्स टॅक्स प्रॅक्टिशनर्स असोसिएशन ऑफ महाराष्ट्राचा बेस्ट पेपर पुरस्कार.
- २०११-१२ सालचा ऑल इंडिया फेडरेशन ऑफ टॅक्स प्रॅक्टिशनर्सचा बेस्ट पेपर पुरस्कार.
- पुण्यातील अनेक नामवंत कंपन्यांचे सल्लागार.

अन्य

- १९९५च्या पुणे विद्यापीठाच्या जर्नालिझममध्ये द्वितीय क्रमांक.
- प्लॉटधारक संघटनेचे संस्थापक आणि माजी अध्यक्ष.
- १९८०पासून रोटरी क्लब पुणे दक्षिणचे सभासद. १९९८-९९मध्ये अध्यक्ष.
रोटरीच्या माध्यमातून अनेक सामाजिक प्रकल्पांत सक्रिय सहभाग.
- लेखन - पुस्तके - व्यवहारउपयोगी कायदा, आनंद मंत्र, कर एक ऋण, व्हॅट मार्गदर्शिका, एल.बी.टी. मार्गदर्शिका,
असा आहे जीएसटी कायदा (गुजराती आणि हिंदीत भाषांतरित), GST law Manual (इंग्लिश आणि मराठी), विक्रीकर
कायद्याखालील अपिले इत्यादी.
- इतर - कर आणि अर्थ या विषयांवर सकाळ, महाराष्ट्र टाइम्स, व्यापारी मित्र, व्यापार विश्व, संपदा, सेल्स टॅक्स रिव्यू या
वृत्तपत्र-मासिकांतून नियमित लेख.
- संपादक - टॅक्स ट्रिब्युन (मासिक) पाच वर्षे, घरमालक संघ पत्रिका २ वर्षे आणि चित्तपावन पत्रिका २ वर्षे.
- पुस्तकाचे संपादन - पालकत्वाचे नियोजन, स्मृतिगंध.

रोटरी क्लबमधील सहभाग

- सदरन स्टारचे तीन वेळा संपादक, तिन्ही वेळा
डिस्ट्रिक्टचे बेस्ट बुलेटीन वॉर्ड.
- दोन वेळा प्रोग्रॅम कमिटी.
- दोन वेळा ट्रेझरर.
- वेगवेगळ्या वर्षांत डायरेक्टर इंटरनॅशनल सर्व्हिस,
यूथ सर्व्हिस, व्होकेशनल सर्व्हिस,
कम्युनिटी सर्व्हिस.
- १९९४-९५ - हेल्थ एक्सपो कमिटी चेअरमन

- १९८६-८७ - सेक्रेटरी
- १९९८-९९ - अध्यक्ष
- सहा वर्षे क्लबच्या ट्रस्टचा प्रमुख ट्रस्टी.
- वॉर्ड्स - बेस्ट कमिटी, बेस्ट रोटेरिअन, बेस्ट व्होकेशनल प्रोजेक्ट, सर्व्हिस थ्रू व्होकेशनल, रोटरी फॅमिली, डिस्ट्रिक्टमधील सहभाग.

डिस्ट्रिक्टमधील काम

- दोन वेळा गव्हर्नर्स मंथली लेटर कमिटी चेअरमन,
- डायरेक्टर - क्लब सर्व्हिसेस, यूथ सर्व्हिस.
- कमिटी - डीआरएफसी, रायला, स्ट्रटेजिक कमिटी (तीन वर्षे)
- दोनदा नॉमिनेशन कमिटी सभासद
- बुलेटीन स्पर्धा परीक्षक, बुलेटीन, क्लब सर्व्हिस, यूथ सर्व्हिस यांवरील सेमिनारमध्ये व्याख्याता.

इतर

- कॉप्स १९९८-९९ अध्यक्ष
(Convener of council of presidents)
- 4-venue Service award of Rotary International
- पॉल हॅरिस फेलो.

कुटुंब परिचय

पत्नी - चारुशीला
बीए (मराठी), गांधर्व विद्यालय संगीत परीक्षा, गीतगोपालचे स्वतंत्र कार्यक्रम, काही वर्षे स्क्रीन प्रिंटिंगचा व्यवसाय,
रोटरी - गाण्याचे कार्यक्रम, रमणी रजनी, प्रहसने यांत सहभाग.

मुले

- उन्मेष चार्टर्ड अकाउंटंट
(या वर्षीचे जीएसटीवरील बेस्ट पेपरचे वॉर्ड), IYE कार्यक्रमांतर्गत दक्षिण अफ्रिकेला गेला होता.
- सून - आरती एमकॉम, फ्रीलान्स रेडिओ अनाउन्सर, संगीत विशारद
- नाती - श्रीया (आठवी) आणि प्रीशा (दुसरी)
- हर्षद कॅप्टन - मर्चन्ट नेव्ही
सध्या - मर्चन्ट नेव्ही सपोर्ट सर्व्हिस कंपनीत कार्यरत.
- सून - अनुश्री
- नातू - शर्विल (चार वर्षे) ओजस (एक वर्ष)

- शुभेच्छा
- स्मृती
- गवसणी
- या महिन्यात मागच्या वर्षात...

विशेष

टीम बुलेटिन

सदरं

- मुखपृष्ठश्वेता..... विधानं/ कोट्स
- संपादकीय/ अध्यक्षीय.....योगेश /सुदर्शन
- रोटरी.....योगेंद्र / अभिजित..... रोटरी मंच/RI
- डिस्ट्रिक्ट कनेक्ट.....योगेंद्र / अभिजित..... डिस्ट्रिक्ट घडामोडी
- वलबकारी.....आनंद / यामिनी.....वलब घडामोडी
- कलाकारी.....आनंद / यामिनी.....सभासद गुणदर्शन
- दृष्टीकोन.....योगेंद्र / अभिजित.....पुस्तक, चित्रपट इ.
- विशेष.....श्वेता.....शुभेच्छा, स्मृती
- अंक मांडणी.....टीम सहयोगी